

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23911
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	49
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 49

AN ANNOTATION
TO
SYLOPÆD

emanation

emanation n ॥॥ बहिर्भवन्म् MBW.

(in Sāṃkhya) emanation संघः

(life & आ) Tattavas emanating from

Vishnu विष्णुमय mb (इ) n MBW,

Hari, R, VP emanating from Brahman

ब्रह्मप्रकृतिक mb (ब्रह्मप्रकृतिकत्वम्)

Sāṃk.

to emancipate completely by

causing extinction of all

rebirths परिनिर्वाण caus

परिनिर्वाणाय Vajracch to

emancipate (from transmi-

gration) मोक्ष cl 10 (Dhātup

33.57) मोक्षयति. Hariv.

emancipation । I मोक्षः (life &

आ) MBh, Kāv, etc.

I II अकृप MWB 137, निर्वणि —

निर्वृति f Bhām — (with Buddh)

प्रतिमोक्षः L — मुक्तता, मुक्तत्वम्

MBh, AśtāvS — विनिमोक्षः MBh,

R — वैमुक्तम् W — शिवपदम् L —

the attainment of emancipation

after death विदेहकैवल्य प्राप्ति f

Madhus complete emancipation

परिनिवृत्ति f. Rājat conducive

to emancipation नैयामिक

mf (इ) n Lalit, नैयामिकता

L — नैयामिक Lalit conferring

emancipation निःशयसकर mfu

W connected with final

emancipation मोक्षवत् mfu

Mārk P desire of emancipation

संवेगः H Paris desirous of

emancipation आत्मोक्ति मfn

Jatak desirous of final

emancipation मोक्षोक्ति मfn

MW emancipation during life

संज्ञा cat emancipation from

all the illusions of existence

शमः L emancipation from

existence विश्वः Inscr, BHP

emancipation from the world

संसारमोक्षः Sveta Up, संसारमोक्षणम्

MW the emancipation of the

soul from bodily existence

अपवर्गः emancipation of the

spirit even during a person's

life अन्त्या अन्त्यम् L, जीवन्मुक्ति

emancipation while still alive

जीवन्मुक्ति f Madhus eternal

emancipation मोक्षः (life f आ)

UP, Mn, MBh, etc (IW 39).

final emancipation । I विमोक्षः

SBh, Bhag, etc — परममोक्षः

Sāṃkhya pr.

1 T 3 final emancipation I II

अनावृत्ति हु — अपवर्जनम् L

अमृतम् L — उद्दरणम् L —

क्षेमः, क्षेमम् (Ved only क्षेमः,

हु अधर्मादि) L — दादिवि m

L.

(with the. Māheśvaras) final

emancipation दुःखान्ताः Madhus

final emancipation निर्याणम्

L — निर्याति f Buddh —

पुनर्जन्मजयः W — ज्ञेयम् L

— महानन्दः L — मु m (only L)

— मुक्ति, मोक्ष — मोक्षयः L —

मोक्षः (मुक्ति f आ) UP, Mn, MBh,

etc (IW 39) — मोक्ष — मोक्षक

mukha (मुक्ति) L — मोक्षभावः MBh

— विसर्गः Bhp — शिवः L —

शिवम् L — शिवसायुज्यम् MW —

शिवः Pur, मुक्ति — शीलीभावः MW

— षः — संसिद्धि ह Mn, MBh,

Pur — सर्वापरत्वम् Maitr Up —

सिद्धि ह L — स्थिरः L.

final emancipation from all

existence सर्वदुःखक्षयः L final

emancipation from matter and

reunion with the Supreme

Spirit मोक्षार्थम् MBh, etc

final emancipation of the

soul अयसंयोग L having

emancipation as chief object

मोक्षपरिग्रहम् मनु Bhag having

to do with emancipation

मोक्षभागीय mfn Divyār heaven

and emancipation स्वर्गपवर्ग m

du Bear law of emancipation

मोक्षधर्मः MBh 'lord of

emancipation' मुक्तस्वामिन m

Rājat means of emancipation

मोक्षसाधनम् UP one desirous

of final emancipation वाग्नः

(L) one who attains a particular
degree of emancipation

विशानपति m Heat one who has
attained to a particular degree
of emancipation विशानपति m

Bādar, Sch (with mystic

Saivas) one who attains a
particular degree of

emancipation शिरोवृत्तः Heat

(prob.) one who attains a

particular degree stage of

emancipation शिरोवृत्तः Heat

(with Saivas) one who has

attained a certain grade of

emancipation सूक्ष्मः Heat

one who has attained to find

emancipation विमोक्षित मय

MBh the path of emancipation

अनुवर्तमानः. Dear a person

who has attained a particular

stage of emancipation शिष्टः

MBh, Sarvad rule of

emancipation मोक्षधर्मः MBh

striving for emancipation

मोक्षेन mju MBh, MärkP

striving after final emancipation

मोक्षेन mju Pañcat to become

a means of emancipation

मोक्षाय Nom मोक्षायते cat cat.

emancipating मोक्षक. adj मोचक

Pañcar — मोक्षण cat.

emancipated adj । I मुक्त Mn,

MBh, etc.

I II निवृत्त W — परिमोक्षित Vajracch

— मुक्तचेतस Astāvas — मुक्तबुद्धि

Ashtāvas — मुक्तात्मन Ashtāv —

मोक्षित Rāmat Up — वैमुक्त W —

— शीतोभूत ~~ब्रह्म~~ Sil.

being completely emancipated

परिनिर्वाणिन Divyāv emancipated

for ever नित्यमुक्त Kap,

नित्यमुक्तत्वम् — पारचर ८ (ई)

BHP emancipated from Māyā

or Illusion अतिमाय

emancipated (from sin) मुक्त

emancipated (from worldly

existence) मुक्त the emancipated

soul मुक्तिमन् m MW emancipated

while still alive ^{जीवन्मुक्त} ~~मोक्ष~~

Kap S 3.78, Vedantâs, Sarvad

emancipated while still alive

(i.e. liberated before death

from all future births)

^{जीवन्मुक्त} Sinhâs 20.6 one

who is emancipated in a

certain degree श्रीरशः Sarvad

thoroughly emancipated (as the

soul) व्यावृत्त Kap.

to be emancipated adj मोक्षायितव्य-

Bādar, Sch.

to be completely emancipated

परिनिर्वपयितव्य Vajracch to be

emancipated (from the ties

of the world) परिमुच्य pass

परिमुच्यते Kaus, Up to he

completely emancipated (from

individual existence) परिनिवा,

परिनिवाति Lalit having

attained final emancipation

मुक्त्वा Vedāntas desire of

final emancipation मुमुक्षा

MBH, Kāv, Pur — तिलीषा W—

मुमुक्षुता (cat), मुमुक्षुत्वम्

(Vedântas) — तितीषु W.

a sage who strives after

emancipation मुमुक्षु W

striving after emancipation

मुमुक्षु RV, Up, etc.

emasculate vb I षष्ठ्य Nom षष्ठयति +yogay.

I II निरक्ष् (only in imperative निरक्ष्णुहि) AV

4.22.1 — विफली कृ, विफली करोति, विफलीकुरुते

R.

emasculated adj I वीध् RV, AV, SBH —

- क्रीष ऋत (आ) AV, VS, TS, SBH, Mn, etc.

I II निरष्ट RV, SBH — षष्ठ ऋत (आ) Sch,

षष्ठ.

not emasculated सफल $\bar{f}$ (आ) R.

सिद्धि
5/6

embanking ॥ I बन्धनम् (बन्धनी L) MBh, R,
etc.

embankment I बन्धनम् (बन्धनी L) MBh,
R, etc — रोधस् ॥ RV, etc.

the breking down of an embankment

सेतुमेदः Kau forming one's own

embankment स्वसेतु मत् (ऊ) ॥

RV a stone embankment शैतसेतु

m Rājat.

embanked adj III नियन्त्रित Rājat.

embanked (as a river) बन्ध Rājat.

to be embanked I बन्धनीय mtn R.

to cause to be embanked up I

बन्ध caus बन्धनीय Rājat.

सिद्ध
५/८

embarrass vb । II विमद्, निमाद्यति

(red also विमद्यति) Śāṅkh Br —

सम्प्रभुह caus सम्प्रमोहयति MBh.

embarrassment । I व्यामोहः MBh.

Kāv, etc.

। II आसत्ति ह — कार्यसंदेहः W —

मोहनम् Nir, Bhag, Gīt — सम्प्रमोहः

MBh.

untimely silence caused by

embarrassment विकृतम् Sāh

(v.l. विहृत).

2 I वैलक्ष्यम् (यु० ४ आ) Hariv,

Kāv, etc — लज्जा मझ, Kāv, etc

— अपनयणम्, अपनया.

2 II लज्जामितानि न pl Kād —

‘श्रीडितम् Kīr — अपनया R,

व्यपलाप्यम् (?) Divyākṣe — शांतिनिता

Kāv — हेपणम् Kathās.

with embarrassment सविद्वक्षम्

Pāñcat.

embarrassed adj. । I इतिकतव्यतामूढ

Mit — विहसित Kathās.

I II अपगलभ VS, TS — आविल L

कातर f (आ) R, Mṛicch, Ragh,

Megh, Śak, Pañcat, Mit—

मुग्धवत् MBh — सम्प्रभूट MBh —

सम्भ्रमभूत MW — सूसास्कन्ध,

सूसांस Śak.

2 I विच्छेद ङ (आ) Kāv, Pañcat,

Kathās, etc — लज्जायित Bhp —

सलज्ज Kāv, Kathās, etc —

सापन्नप ङ (आ) Śis — हीमल

MBh, R, etc.

2 II लज्जावत् MBh, Kāv, etc —

वैलक्ष्यवत् Bālar:

one who has become embarrassed

संजाललज्ज Ratnāv to be

thoroughly embarrassed

संलज्ज, संलज्जते R to

become completely embarrassed

सम्प्रमुह, सम्प्रमुह्यति, सम्प्रमुह्यते

MBh.

to become embarrassed I

विलक्ष, विलक्षयति, विलक्षयते

MBh, Pañcat — कृच्छ्रीश्च chup

5.3:7.

आनाथ

embassy n II Σ 4H, RV, Hcar, etc.

Stefan
E. F.

Embelia Ribes । I विडङ्गाः, विडङ्गा

L — चित्रतण्डुलः, चित्रतण्डुला

Bhp 5.1. 112, चित्रबीजः L.

। II कापाली L — क्रिमिकण्टकम्,

क्रिमिकण्टकम् L — गद्यत्रम् L —

जन्तुक्षाम्, जन्तुक्षी, जन्तुहन्त्री L

— तण्डुलम् L, तण्डुलः L, तण्डुला

L, तण्डुलीयः L — तण्डुलम् L,

तण्डुलीयकः L, तण्डुलिका L —

पावकः L — बन्धुरः (only L)

— मृगाशामिनी L — मोक्षा L —

कचकम् L — वरा — वातारि ल.

वातारितण्डुला L — वृषनाशकः L —

बेल्लम् L — सुचित्रबीजा L.

Embelia Ribes (used as a

remedy for worms) वैराटम्

L, अमरावती the fruit of

Embelia Ribes म+म+म+म L

the fruit of the Embelia

Ribes plant (a vermifuge)

विषम L.

the plant Embelia Ribes IT

कृमिधातु, कृमिधातु म

Suisse, कृमिधनः, कृमिधनः,

कृमिचनम्, क्रिमिचनम् Bhp२,

कृमिचनी, क्रिमिचनी L, कृमिजित्,

क्रिमिजित् m Np२, कृमिरिपु,

क्रिमिरिपु m Bhp२ — कृमिडात्रु,

क्रिमिडात्रु ^{Np२} म्, कृमिहरः, क्रिमिहरः

Bhp२, कृमिहा, क्रिमिहा L —

क्रीडात्रु m Suss२.

I II कैरली L — गह्वरा L.

a particular drug used as

a vermifuge (Embelia

Ribes) रसिना: L.

Zizian

embellish ub । I भूष् caus भूषयति (Dhātup 33.

56, cf also भूषयते) MBh, Kāv, etc —

समलंकृ, समलंकरेति, समलंकुरुते MBh, R —

संस्कृ, संस्कुरुते Sarvad.

। II निर्विश्, निर्विशति MW — मृज् ८२

मार्ष्टि (Ved also मृष्टे and ८६ मृजति, मृजेतुं)

RV, etc — विकृ, विकरेति, विकुरुते MBh —

शुभ् (शुम्भ्) ८१.६ (Dhātup 18.11, 28.33)

शोभते, शुभमति RV, etc.

। III धूश्, धूष्, धूस्र (Dhātup 32. 97) ८ 10

धूशयति, धूषयति, धूसयति.

embellishing । II अञ्जनम् - आदीपनम् L

- उच्चित्रणम् Vcar.

the act of embellishing उपरञ्जनम्

embellishing a page पत्ररञ्जनम् MW

embellishing a saman with stobhas

परिष्कृतः Tand Br.

em tellishment I I भूषणम् (rarely भूषणः)

MBh 3. 8588) MBh, Kāv, etc — प्रसाधनम् (ifc f

आ) Mn, Mh, etc — संस्कार (ifc f आ) Gr. S. S.

MBh, Kāv, etc .

I II अभ्यञ्जनम् RV — उपस्करणम् T —

प्रतिक्रिया MBh — ललामः, ललामम् MBh, Kāv, etc

— वर्णनम्, वर्णना MW — निरचनम् (निरचना)

Kāv.

embellishment (as garlands suspendedat gateways or festivals, flowers, etc)उपकारः सुसृष्ट, L embellishment ofperson अङ्गसंस्कारः, अङ्गसंस्क्रियाembellishment of the sound (ofa sentence by rhyme, alliteration etc)शब्दाङ्कुरः mode of embellishment

प्रसाधनविधि m Kathās personal

embellishment कान्ति f Nal, Sak,

Megh, Pañcat, Suśr, Kathās want of

embellishment असंस्कारः Sak, Kād.

embellishing ^{adj.} II I I विराजन Car.

embellishing a forest वनराजि f (इ ३)

इ) W, वनदेवता Siś embellishing (of

Indra's banner) प्रपूरण f (इ) Var

embellishing the Adhvāra अह्वरश्री RV.

embellished adj I इङ्गारित ऽis.

I II उपरकृत MBh, R, Mn, Bhāṣya, etc —

परिभाषित Cat — परिष्कृत RV, etc —

विकृत MBh — व्यक्त RV — सोपचार † (आ)

Heat.

embellished by शोभित † (mostly

ifc) MBh, Kāv, etc — विचित्रित

(instr or comp) MBh, Bhp embellished

with राजित (instr or comp) MBh, Kāv,

etc one whose limbs are embellished

with विभक्तगात्र (in comp) Hariv.

to be embellished III निवेष्टय mbh Hariv.

embezzling I II मोचणम् Hull. on

Mn 8.400.

the embezzling of a deposit

रक्षाया हरणम् MW.

embezzled adj I II अपहृत

Comm. on Mn 8.400.

Zurich

emblazoning adj | I 3rd Man.

3rd Man

emblem n II लिङ्गम् (once लिङ्गः Nāris Up,

ibc t आ, ई only in ~~विष्णु~~ विष्णुलिङ्ग) Up,

MBh, etc.

2 I ^{ध्वजः} ~~ध्वजः~~ MBh, Hariv, ^{ध्वजम्} ~~ध्वजम्~~ Hariv 9245

गु अर्घ्यादि —, पताका (ibc t आ) Bṛ,

MBh, Kāv, etc.

any one having an emblem ध्वजिन्

mbh Yājñ 1.141 an emblem of a

particular Arhat or Jina शशिन् m

W an emblem of royalty नृपालिङ्गम्

the emblem of tenth jina श्रीवत्सः

L having fire as an emblem (ushas)

अग्निकेतु mfn TS.

Eumelic Myrobalan I I आमलकीः,

आमलकी (गंगा गौरादि पान ५.१.)

५१).

I II अकरा — कल्याः (हरीतकी) —

कल्याः IV लिप्ता, लिप्ताः,

लिप्ताः V लिप्ताः VI लिप्ताः

— लिप्ताः VII लिप्ताः VIII लिप्ताः

लिप्ताः IX लिप्ताः X लिप्ताः

L — सेव्या L.

the fruit of the Emblic

Myrobalan आमलकम् MBh,

Suis, chUp, etc — आमलकी-

फलम् Kād the Emblic

Myrobalan tree पञ्चरसा L

— MUST L.

Emblica officinalis । I धानि †

Suisr, धानिका L, धानी Suisr—

व्ययस्था Bhpr — जालीफला,

जालि L.

। II अमृता — कपि m L — कषफला

L — गन्धमूलिका L — फणिजिहिका

L — बहुमूली L — व्ययस्था L

— शोन्ता L — शिवा L — शीतफला.

the fruit of Embelica

officinalis — एम्बेलिका W

the fruit of the plant

Embelica officinalis

काष्ठेयान्भिका L.

Embellica officinalis Gaertn I I

आम्रकोट : , आम्रकोट (gana

गोदावरी Pan 4.1, 4.1).

the plant Embellica officinalis

Gaertn आम्रकोट the tree

Embellica officinalis Gaertn

आम्रकोट L.

आम्रकोट

14461

Phyllanthus Emblica

अमर.

अमर

embodiment । I मूर्ति f TBr, Mn,

MBh, etc.

embodiment (esp. of Śiva)

मूर्ति f Hcat 'embodiment of

the Veda (applied to the sun)

वेदमूर्ति f MärkP.

embodied adj । I रूपिन् f

(इणी) MBh, Kāv, etc. -- सशरीर

† (आ) T Bē, Pañcav Bē, R —

मूर्ति S Bē, etc — साविग्रह Rājat.

— शरीरिण Mn, Kāv, etc.

I II आकारवत्, अकृतिमत् Kathās

— कामवत् Meav — लज्जमत्

Kāvyād 3.59 — देहबद्ध Kum.

— देहभूत — देहवत् R —

बहिष्कृत Kathās — मूर्तिसंचर

Uttarak — रूपवत R, BhP,

Kathās — वपुधरः BhP, वपुष्मत्

Kir, वपुस् RV — विग्रहवत् MBh

R, etc — शरीरभाज् L — संरूप

VP — संवपुष इ (इ) W —

स्वरूपिन् MBh, Inser.

I. an embodied being I I.

शरीरिन् m Mn, Yājñ, MBh,

etc — शरीरवत् म MBh —

शरीरभाज् म Bhp the embodied

soul शरीरम् W an embodied

spirit शरीरिन् म MW —

शरीरकम् MW — शरीरम् W

to become embodied शरीरिन्,

शरीरिभवात् Kathās.

emholden ^{vb} I व्यवसाय caus व्यवसायमायति

VS, TS.

I II अभिचुद caus अभिचोदयति.

emboss vb । I निपत्त caus निपातयति

MBh 4. 13. 25.

। II तन् cl 8 तनोति, तनुते ऽBr

14. 7. 2. 5.

embosser पुस्तककारः Var Br S,

Sch.

embossed in iron work अयोहित

RV 9. 1. 2 & 80. 2.

अयोहित

embouchure (of a river) ।I मुखम्

(मुखः । अर्धचादि ifc f आ, ई) Ragh

the great embouchure of a river

महामुखम् Hariv having a great

embouchure महामुख mf (ई)n

Kāty Śr.

embrace ub 1 I आलिङ्ग, आलिङ्गति, आलिङ्गयति,

आलिङ्गते MBh, Kathās, Pañcat, Ragh, etc —

परिष्वज्, परिष्वजते rarely परिष्वजति RV, etc

— परिभृ, परिभते MBh, kāv, etc — आश्लिष्,

आश्लिष्यति (but also ~~आश्लिषति~~ आश्लिषति Bhp, R)

and आश्लिष्यते (MBh 1.30.40) Mn, MBh, Bhp,

śak, R, Pañcat, Kathās, etc — उपगृह् MBh,

R, Bhp, Ragh, etc.

1 II अश् ७ 1.5 अश्नाति, अश्नाति L - अनुभू

ChUp -- अभिपरित्रह MānDk -- अभिपरिव्वज्

R -- अभिरम् Ā BWP -- अभिव्वज् ,

अभिव्वजते MBh 8.1662 (exceptionally) †

MBh 12.8796 -- अभिसंस्वज् Ā AV 12.3.12 ‡

— अवगृह् , अवगृहति [AV 20.133.4, ŚBh.],

अवगृहते [kātyśr, etc] Pāṇcat, VarBṛS

— उपाश्लिष् MārKP -- कौडीक Hit -- दा ७ 3

ददाति, दत्ते (with आलिङ्गनम्, पारिरम्भणम्
~~दत्ते~~

Kathās 18.209, Gt 3.8 -- पारिक्षिप्, पारिक्षिपति

Śwēz, MBh, R, etc -- परिग्रह, परिगृह्णाति,

परिगृह्णीते VS, AV, Bz, MBh, etc -- परिणह

(only Pot परिणहेत्) MBh -- पारितन्,

पारितनोति, पारितनुते RV, SBz, Katyśz --

परिवन्ध् caus परिवन्धयति cat -- परिवृंह,

परिवृंहति ०२ परिवृहाते, परिवृंहते Bz --

परिभुज् , परिभुजति RV, VS, Tānd Br - परिमा,

परिमिमीते RV, etc — परिमृश् Intens परिमर्मृशन्

RV — परिवृ caus परिवारयति, परिवारयते

(pāṇ 3.1.87, Vāstt 16, Pat) [वाहुभ्याम्] AV,

etc — परिवेष्ट् caus परिवेष्टयति SBz, etc —

पर्युष् , पर्युषति Bz, kṛtyśz — युज् caus

योजयति MBh — रभ्, रम्भ (mostly comp

with a preposition) cl 1 (Shātip 23.

5) रभते (m.c. also रभति and ep. रभति,

रभत) BHP — विव्वज्ज्, विव्वजते (Pāṇ.

8.3.70) R — व्यच् ८ 6 (Shātip 28.12)

विचति (only in ८ 3 pr विच्यन्ते) RV, AṅBh

- श्लिष्य ८ 4 (Shātip 26.77) श्लिष्यति

(rarely श्लिष्यते) Gant, Gt, BHP —

संश्लिष्य, संश्लिष्यति, संश्लिष्यते MBh, R, etc

संस्वज्ज्, संस्वज्जते Bhatt — समवृत्तम्,

14474

समवत्सम्बते MBh, Var Brs - समुपगुह, समु

समुपगूहति, समुपगूहते Causat - सम्परिग्रह,

सम्परिगृह्णाति, सम्परिगृह्णीते MW - सम्परिष्वज्,

सम्परिष्वजति, सम्परिष्वजते MBh, Hariv, R,

etc — सम्परी, सम्पर्येति AV — स्वज्, स्वज्ज्

८ 1 (Dhātup 23.7) स्वजते (rarely स्वजति

MBh, Kāv, etc.

1 (II) कुन्श् ८ 9 कुश्नाति Dhātup 31.42 —

- कुश् ल 4 कुश्याति धातु 26.109 (प्ल.)

कुस्) - चेण् ल चेणाति धातु 13.15 -

चेण् ल 1 चेणाति धातु 13.15 - तस्

ल 1 (धातु 17.64) त्सति (only प)

धातु - लेण् ल 1 लेणाति धातु

13.15 - शारक् ल 1 शारवाति धातु 5.12

स्पृश् (प्ल. स्पर्श) ल 10 स्पाशयति धातु

33.7.

to embrace (a doctrine) प्रपद्य् ,

प्रपद्यते (cp. also प्रपद्यति) Rājāt.

to embrace closely 1 I समाबिड् ,

समाबिड्ति, समाबिड्ते MBh, R, etc -

समाश्लिष् , समाश्लिष्यति MBh, etc -

स्वाश्लिष् , स्वाश्लिष्यति Mn 11.103.

1 II उपबृह् Intens p RV 5.61.5.10.10.10,

Nir - विवृह् , विवृहति RV 10.10.7.8.

to embrace firmly स्वाश्लिष ,

स्वाश्लिष्यति Mn 11-103 - समाश्लिष ,

समाश्लिष्यति MBh, etc to embrace

in return प्रसाश्लिङ् , प्रसाश्लिङ्गति

Nricch to embrace passionately

विकृह , विकृहति RV 10-7-8 - उपकृह् Intens

P (subj उपकृहत्) RV 5-61-5-10-10-10,

Nic to embrace to-gether

सम्पारिरम्भ, सम्पारिरभते R.

embrace n 1 I आलिङ्गनम् MBh, Pāṇcat, Megh,

etc, आलिङ्गना Naish — परिव्रजनम् Nir 2.

27, परिव्रजनम्, परिष्वङ्गः MBh, R, etc

— आश्लेषः — पारिरम्भः, पारिरम्भणम् kāw

1 II अङ्गपालि, अङ्गपालिका t L, अङ्गपाली

— अङ्गोलिका (a corruption of अङ्गपालिका L

— अङ्गपाली — आलिङ्गनम् Megh — उत्सङ्गः L

उपगूढम् Megh, Bharts, Venis, etc — उपगूढम्

Var Brs — उपश्लेषः Prab — उपसंग्रहः Pañcat,

Kathās — कण्ठग्रहः Kathās, Ratnār,

Mricch, कण्ठग्रहणम् Amar — कण्ठाश्लेषः

Bharts, Ratnār — क्लृप्तः L — क्षीरकीरम्

(in comp) L — तिलतण्डूलकम् L निषङ्गः थि m L

— परिवृत्तम् MW — परिश्लेषः W — भुजबन्धनम्

दत्त — भुजसम्भोगः R — भुजाङ्गः R —

उतावेष्टनम् L -- लयः L -- लिङ्गनम् W, ++

आलिङ्गनम् -- याशु १ RV 1.126.6 (sāy) --

श्लोष्टि ६ MW -- श्लेषः kār, sāh --

श्लेष BHP -- संश्लेषः kālid -- समनम् .

RV 6.75.4, etc -- हस्तालिङ्गनम्, हस्तालिङ्गनम्

Hariv -- हेति ६ L.

a close embrace 1 I समालिङ्गनम्

Var Bz -- समाश्लेषः MBh, Mālatīm,

समाश्लेषणम् Pañcar.

1 II सुश्लेषः W.

creeper - embrace लतावेष्टनम् L

embrace of a creeper लतावेष्टितकम्

Naish → equal embrace समरभः MW

a firm embrace समाश्लेषः MBh,

Mālatīm, समाश्लेषणम् Pañcar

a forcible embrace हाश्लेषः ME

having a close embrace सुक्षेप

mfn Vās in the embrace भुज

भुजान्तरम् a kind of embrace

मदनः (५८ ६ आ) L — वृक्षाधिरुक्कम्

Hariv, वृक्षाधिरुदि ६ Naish — २ पूष्कम्

L — विनोदः L to clasp in a firm

embrace समालिङ्ग, समाविष्ठाति,

समालिङ्गते MCH, R, etc to hold in

a firm embrace समाभिङ्ग, समाभिङ्गति

समाभिङ्गते MBh, R, etc (a female)

who receives excessive sexual

embraces सुजाशु & RV 10.86.6

the winding (embrace) of a

creeper लतावेष्टितकम् Naish with

mutual embraces कोलाकोलि IV.

embracing 1I परिव्वज्जंनम् Nr 2.27,

परिवर्जनम् — परिवर्तः MBh, R, etc —

आश्लेषः — परिभः, परिभणम् kār —

कथग्रहः kathās, Ratnā, Mṛicch, ++

कथग्रहणम् Amar.

1 II अङ्गपाति, अङ्गपातिक्ता १ L — अभिषङ्गः

(यु १ आ Ragh 14.77) L — अवगूहनम् —

आपीडनम् — आतिङ्गम् — उपसंग्रहः Pañcat,

kathās — कोलः L — क्रोडीकरणम् L —

क्रोडीकृति to L -- क्षीरनीरम् (in comp) L --

प्रसहनम् kāṇyāśā, sch -- साशु n RV 1.

126.6 (sāy) -- तासकः L -- तल्लिङ्गनम् W,

आलिङ्गनम् -- श्लिषा L -- श्लेषः kāṇyāśā,

-- संश्लेषः kālid संघट्टः W.

the act of embracing उपगूढम्

Megh, Bhastṛ, Venis, etc the

act of embracing कक्षाश्लेषः

14486

Bhast₂, Ratnāw. #the act of embracing a woman(Criminally) स्त्रीसंग्रहणम् Yājñ, Seh,(IW 261) embracing (eg. the feet)

Āp,

उपसंग्रहणम् / Gant, Mn embracingin the arms भुजापीडः W a modeof embracing लालारिक L a #particular mode of embracing

कण्डूगम् Ragh 19.32.

the embracing a particular

doctrine मतावलम्बनम् MW one

who embraces आश्रय.

embracing adj 1 I — परिरम्भिन् (५८)

sis.

1 II — आश्रित Hariv, R, sis — कण्डूगम् —

निषङ्गाथि (L) — परितन्तु AV — परियुत

Nir 2.8 — पर्यायिन् A & Bz — बन्धनकारिन्

युः 2as — श्लोषिन् MW — संश्लोषिन्

sāṅkhBz.

all embracing विश्वम्-इन्व त् (आ)

RV embracing all particulars

सर्वव्यापिन् MW embracing all

things विश्वव्ययस् RV, AV, VS, etc

embracing ardently स्वयंग्राहनिषत् - व्याहृ

kum embracing arms भुजयोक्त्रम्

MBh embracing the whole of

an argument पक्षव्यापिन् MW

embracing voluptuously (with

copious effusion) यादुर ढ (ई) RV

1.126.6 (sāy यादुरी, बहुदेतोयुक्त) not

all embracing अविश्वमिन्व ढ (आ)

RV 1.164.10 & 2.40.3.

embracing ^{ep.} उपगुह्य P उपगुह्य. ~~ep~~

embracing (especially the feet of

a revered person) उपसंगुह्य P

ParGr, Ap, MBh, Śiṣr.

embraced adj 1I आलेक्षित Rājāt,

Sāh, etc — परिवक्त MBh, Kāv, etc —

आश्लिष्य — परिवक्त Bhp — उपगूढ R,

Bhp, Ragh, Śiṣ, etc.

1 II अभिराम्भित Bhp - आपीडित Rajat-

आश्लेषित R. 5.13.58 - निपीडित - परिगृहीत

TS, ŚB₂, MBh, etc - परिपीडित - परिराम्भित

Bhp - परिश्लेष W - तस्त W - व्यासक्त

Amar - तस्मिन् kar, kathas - संश्रित

kum.

closely embraced समाश्लेष MBh,

Sāh - सम्परिवक्त ŚB₂, MBh

embraced by bees (मीनादि) MW

firmly embraced परिगृहिता RV

1.126.6 / one who has embraced

आभिङ्गितवत् 1 I -- परिरब्ध R --

उपगूढवत् Hit.

1 II सांश्रित MBh.

to be embraced adj आभिङ्गय ---

परिष्वज्य MBh.

1 II लैवणीय MW — संग्राह्य SB₂.

(one whose feet are) to be

embraced उपसंग्राह्य to be well

embraced (sexually) सुयया AV.

having embraced 1 I आलिङ्ग्य — क.

उपगूह्य क.

1 II निपीड्य MBh, Kāv, etc — लिङ्ग्य

MBh 12.6089, आलिङ्ग्य.

to (cause to) embrace 1 ॥ श्लेष caus

(Dhatup 32-38) श्लेषयति, श्लेषयते.

to cause one's self to ^{be} embraced

(by other men) सज्जन् (सज्जन्) caus

सज्जयति Mn 8.362 being about

to embrace (said of the ocean)

प्रवीविक्षु R to intend to

embrace (the feet of) उपसंग्रह

desid उपसंजिघृक्षति Ap 1.8.19

to strive to embrace परियु

desid परियुयूषति RV 6.62.1 to

try to embrace परिरभ् desid

पारिरिष्यते Ragh, Prab.

to wish to embrace 1I परिरभ्

desid पारिरिष्यते Ragh, Prab.

to wish to embrace (the feet

14496

५) उपसंग्रह desid उपसंजि दृक्षति

Ap 1-8-19.

wishing to embrace adj 1 I परिष्पु

Hariv.

embrasure n II आकाशजनी SāntiP 2638.

मिना
1/8

embrocation n II द्रवणम् Suse. ~~MBh~~

embrocated adj II प्रवृष्ट Suse — दृष्ट

* MBh 13, Suse, VarBrS 55.30.

embroidery n II पेशस् n RV, VS, AitBr.

a female embroidered embroiderer

पेशस्कारी VS, SBr

embroidered adj II कर्मिकम् Yājñ 2.

180 — निष्कृत SBr.

an embroidered garment पेशस् n

RV, VS, AitBr.

embroilment n. II भेदनम् MBh, Kām, Rājat.

embrown vb I कपिशय Nom कपिशयति S 4.

24, Prasanna, etc - श्याक्य Nom श्याक्यति

Car.

embrowned adj II कपिशित Mall on S 4,

etc.

10/10/10

embryo ॥ I भ्रूणम् RV 10. 155. 2.

II आमर्गः Bhpr — गर्भः RV, AV, etc —

गर्भ L, गर्भ — गर्भगत Bcar — दोहदलक्षणम्

Ragh — षम् — सत्त्वः, सत्त्वम् — सावित्रः L.

containing an embryo ससत्त्वा Ragh

3.9 a cow's embryo जलम् L, गोकलम्,

गोकलन.

embryo-abode ^{III} गर्भवसन ॥ Ragh 3. 12(c),

गर्भसति f Hariv 3312, गर्भवासः ~~चक्रवर्त~~,

Mn 12.78, Yājñ, Bhartr, MBh —

गर्भशय्या Svāh 6.97 $\frac{9}{6}$, Bhpr — गर्भस्थानम्

Gal — गर्भगारम् L — गर्भशयः MBh 14,

Suśr.

embryo-artery गर्भनाडी Suśr 3.10.6,

गर्भनाडिनाडी Suśr 3.3.28 an embryo

at the first stage after conception

फलनम् L embryo-carriage रथगर्भिकः L

an embryo five days old अण्डः Niv,

BHP (अण्डम्) Suser embryo-killer,

producing abortion, the poisonous

plant Methonica superba गर्भघातिनी L,

गर्भनुद् Bhpz embryo-killer, N. of a

demon गर्भहन्त m MärkP 2.76 embryo

-path गर्भवर्त्म m Bhpz 2.307

embryo-receptacle गर्भकोशः, गर्भकोषः

Susie I the embryo a short time

after conception कलम Susie, BHP, कलमः

L the embryo in an early stage of

gestation पि०३ः L the embryo of a

Brāhman(?) ब्रह्मगर्भः Cat an embryo

shortly after conception कलम the

fluid surrounding the embryo

उल-य म्त्न (with आपः) SBr, KatyS & the

formation of the embryo गर्भोत्पत्ति †

गर्भोत्पादः having equal embryo-

membranes समानोत्त म्त्न SBr killing

an embryo भ्रूणहन् म्त्न Mn. Pañcar,

भ्रूणमिदं म्त्न Vam 5.2.38, भ्रूणहन् म्त् (घो)

॥ Br, etc loss of the embryo गर्भहन्सः

W — गर्भक्षयः Susr I making anything

an embryo गर्भिकरणम् Sah G. 29¹/₆

one's own embryo स्वगर्भः MW the

recently-formed embryo दिसम्बः L

until freed from the embryo

आविज्ञान्यभावात् (a wife) who has

conceived an embryo गृहीतगर्भः Suss

3-3.10 & 4.21 to become an embryo

प्रजन्, प्रजायते (cf also प्रजायति) सिद्ध.

सिद्ध
5/81

emerald n. I मरकतम् R, Var,

Pāṇcat, etc.

I II अश्मगर्भजम्, अश्मगर्भम्,

अश्ममोनि m L — इन्द्रनीलक: L

— गरुडारि m गरुडाश्मन् —

गरुडमाणिक्यम् Kathās 23, लाक्ष्मिरत्न

— गरुडाङ्गितः L, Gul, गरुडोत्पीरम्,

गरुडाङ्गीर्णः L — गारुडम् Ragh

13. 53 (?), गारुडमाणिक्कम् —

गारुडमूलः Gal — गारुडमूलम् Heat

1. 5, 6. 16, Bhpz — बुधरानम् L

— मसारः MBh, Hariv, मसारक L

— मारकतः (with धातु) MBh —

राजनीतः L — रोहिणेयम् L —

लोमसारः L — वाजनीतः L —

शनिप्रियम् L — सौपर्णम् L — हरित

m BHP — हरिताम् m L —

हरितोपलः BHP — हरिनाम् m Sis,

BHP.

an emerald (used as an

antidote) गारुडम् Kād 3.29

belonging to an emerald

मारकत mf (इ) म MBh, Kāv,

Pur coloured like an

emerald मारकत mf (इ) न

MBh, Kāv, Pur colour of an

emerald मारकतत्वम् L

consisting of emerald

हरिन्मणिमय mf (इ) न Dharma's

— अस्मगन्धमय mf (इ) न

Dharma's consisting of

emerald (sapphire) and

crystal मसारगलवकमय mf

(इ) n msh 'emerald-

leaved गारुत्मतपत्रिका L

a great emerald महामरकतः

Bhp green as an emerald

मरकतश्याम mfn Bhp having

any of the properties of

an emerald मारकत mf (इ) n

MBh, Kāv, Pur having any

of the qualities of an

emerald मारकत म् (इ)

n MBh, Kāv, Pur made of

emerald हरिन्मणिमय म् (इ)

n Dharmas --- मारकतमय

म् (इ) n is state of

an emerald मारकतत्वम् L

adorned with great emeralds

महामरकत mfu Bhp (v.l.)

महामरकत महामरकत) consisting

of emeralds गरुडमाणिक्यमय

mfu Kathās 23 richly

adorned with emeralds

महामरकत mf (आ) न

Bhp.

अविष्ट

emerge U6 | I उन्मज्ज्, उन्मज्जीति AV 10.4.4,

TBh, MBh, śak, Śis, etc.

| II उत्पनु, उत्पन्नवते (rarely उत्पन्नवति) Spsd,

Shad. Bdh, Kād — उत्स्ना, उत्स्नाति, उत्स्नायति.

SBdh, TBdh — उद्गाह्, A — प्रोत्तृ, प्रोत्तरति Rajat.

to emerge out of the water समुत्तृ,

समुत्तरति (with or without जलान्) to

emerge over अतिगाह् RV.

emerging III उदयः.

the act of emerging उन्मज्जनम् MBh

emerging from the water उत्थानम्.

emergence I उन्मज्जनम् MBh.

emerged from a hole उदितं मृत् R

one who has emerged from the

water उत्थानं मृत् Kās, on Pan 8.4.

61, Nir well emerged from सुनिर्गतं मृत्

(अ) n (abl) Mac having emerged

उत्साय ind p QV 2.15.5.

[← to cause to emerge ^{1T} / उन्मज्ज् caus

उन्मज्जयति Mn 8.115 (kullūka). ^{1st}

emergency न । II कार्यम्.

a great emergency महद्भयम् MBh

suited to an emergency समयोचित

mfn - BhP unscilled in emergencies

अयोगपेशल mfn Bcar 8.35.

emetic adj 1 II वानिकृत्, वानिद L.

1 II ऊर्ध्वभानिक car — ऊर्ध्वभाग, ऊर्ध्वभागिक

car | ऊर्ध्वभागहर ^{swiss} — ऊर्ध्वभाज car — वामनीय

^{swiss} antiemetic उर्दिघ्नः, उर्दिनः, उर्दिकारिपु

L. |

2 I उर्दिपानिका L — प्रचूर्दनम् ^{swiss} — वमन-

द्रव्यम् ^{swiss}.

2 II उल्लिखनम् ^{Bhp2} — उल्लिखनम् ^{swiss} — वमनम्

14521

kathās, Suśr, etc — वामि १ W.

Serving as an emetic वमनार्थीय

car to be cured with emetics

वामनीय, वाम्य sāringṣ.

eminence n 1I उत्कर्षः Mn, R, Pañcat, Hit,

kathās, etc — उत्कृष्टता, उत्कृष्टत्वम् —

श्रेष्ठता AitBr, Mn, etc — श्रेष्ठत्वम् Suśr —

परमपदम् W — समुच्चयः MBh.

1 II आतिभूमी ढ — आतिशयः — ऋषभता

TandyaBr — कोटि ढ Pañcat, Ratnāv,

Sarvad — प्रशस्ति ढ W — प्रशस्यता Hemac

— विशालता W — समुन्नति ढ MBh, kāv, etc —

शशी Laty MBh, Kāv, etc स्यात्. ~~accord~~

according
ing to eminence प्रधानतः Mn, MBh, Harin
५३५

being of singular eminence (एकशृङ्गः)

mfn divine eminence दिव्यसिद्धिम्

MBh 13.4355 eminence in speak

ing वाग्विपुल्यम् R eminence in

truth सत्योत्कर्षः W' family eminence

१॥ कुलोत्कर्षः having eminence सौत्कर्षः

14524

mf Rājat wishing eminence and

dominion, and friends and long

life श्रीराष्ट्रमित्रायुष्काम mf kātyśr.

eminent adj 1 I उत्कृष्ट - प्रवर mf (आ) TS

yc Hariv - मुख्य mf (आ) TS, etc —

विशाल I (आ also ई) MBh, kāv, etc — ^{व्य} उत्कृष्ट

(fig) kathās, Bhastṛ, Sāh, seh — प्रकृष्ट

Mn, MBh, etc — महत् RV, etc अतिशय

14525

4 II | आतिशयन
ह (ई) — अद्ययन् m (अह) ह (ई-ची) n (अक)

Pāṇ 6.2.53 — उत्कर्ष — उद्धर Bhaṛ, ~~Viddh~~

Viddh — उद्धर L — उपम ह (आ) RV, AV —

ऊर्ज Bhaṇ, Siṅ — ककुह, ककुभ RV (ज्.)

ककुहास्तिना Nigh — दुर्लभ L, दुर्लभक, दुर्लभि

MBh 12.11.68 — निष्ठा RV — प्रगल्भ ह (आ) W

— प्रगल्भित MW — प्रत्वक्षाण RV — प्रशस्य

RV, Nir, MBh, etc — प्रावर्ग ह (ई) RV —

महात्मन् MBh, R, Pañcat, Sn̄r -- क्लम ढ (ई)

L — वर्य MBh, Kāv, etc — विराजित

MBh, Kāv, etc -- वीर ढ (आ) L -- वृन्दारक

ढ (अका, इका) N̄, MBh, etc, वृन्दार L — शिष्ट

Mālav 1.15 (पू. for शिष्ट — शुभ ढ (आ)

w — श्रीमत् chup, MBh, R, etc — श्रील ढ

(आ) (गु सिध्मादि) Pañcar — सभासाह: RV —

सान्निशय Mn, Hariv, Kathās.

not eminent १ ऽ अफुवकृत Vēṇṭs, Hcar

any eminent man मनुजव्याघ्रः R

any eminent person शार्दूलः MBh,

Kāv, etc anyone eminent in speech

जाग्रद्विभः being eminent विराजनम्

Nir the eminent and illustrious

Vopadeva श्रीलक्ष्मीवोपदेवः Vop an emi-

nent family कुलम् Mn, MBh, etc

eminent in वृद्ध (in its Comp) Mn,

MBh, etc eminent in family कुल-

श्रोत्रिण् eminent in knowledge

ज्ञानोत्कृष्ट eminent in piety धर्मप्रधान

Mn 4.243 eminent in the highest

degree महभाग ऽ (आ) Mn, MBh, Hariv,

etc an eminent king राजकुम्जरः

MBh, Kathās.

14529

an eminent man 1 I महापुरुषः

Hit, Near, Buddh, etc - महाजनः

(rarely महाजनाः m pl) Pañcat - पुरुष-

सिंहः Kāv.

1 II नरव्याघ्रः, नरशार्दूलः MBh - पुरुष

पुंगवः W, पुरुषर्षभः MBh, R - पुरुषशार्दूलः

W - महकः (only L).

an eminent person 1 I सिंहः

(५६ ढ आ) MBh, kār, etc -- जुंगवः

(५६ ढ आ).

1 II कृतु m RV, R 4.28.18, Ragh 2.33,

BhP.

an eminent poet कविगुणन् m

Balar 7.7 an eminent race

कुलम् Mn, MBh, etc an eminent

Sage मुनियुक्तावः VP eminent (said

of a Pragāth consisting of ten Pādas)

उत्थित RPsat eminent with seven

rays of light सप्तांशुपुंगवः L an

eminent woman शिरवरिणी L high-

ly eminent महेशारव्य Buddh more

eminent उत्कर्षिणी kāvyād — वृद्धिष्ठ,

वृद्धीयस् Pāṇ 6.4.157, Vop — वृषभः

RV, etc most eminent वृद्धिष्ठ, वृ

वृन्दयिस् Pāṇ 6.4.157, Vop most emi-
nent among वर ढ (आ) (gen, loc,
abl, or comp) śrś, MBh, etc most
eminent for वर ढ (आ) (gen) śrś,
 MBh, etc most eminent person
in a state प्रधानाङ्गम् of eminent
intelligence ऊर्जमैश् Heat of emi-
nent vigour ऊर्ध्ववयस् n MaitrS.

to be eminent 1 I विराज्, विराजति,

विराजते chUp, Mn, MBh, etc.

1 II भा cl 2, भाति MBh, kār, etc —

शब्द RV, AV.

to be eminent in वद् cl 1 वदते

(loc) Pāṇ 1-3. 47. to become emi-

nent उत्कृष्ट् pass उत्कृष्यते.

eminently ^{adv} 1 I अतिशयेन, अतिशयम्

- भृश ibc भृशम् L - प्रकर्ष ibc and प्रकर्षात्

or प्रकर्षेण MBh, Kāv, etc. / eminently beau-

tiful ^{for} प्रवरका-माण Hariv eminently fit

~~for~~ दूर्य Bālar 3. 2/3 eminently learn-

ed विशेषविद्वत् m w.

emissary | I वात्तिकः म३ह —

वात्तिकः म३ह — ~~प्रणिधि~~ प्रणिधि

• m | Mn, m३h, etc.

| II प्रवृत्तिः L — मन्त्रकृतं m

Bhp — वनग्रुहः L — वात्तिकः L

an ascetic who instead of

fulfilling his vow is employed

as an emissary उदास्थितः Comm.

~~XX~~ on Mn 7.154.

secret emissary | I चरः

Mn 7.122, Hariv 10316, R,

etc.

I II अनिरुद्धः — यथार्थवर्णः

MW — संस्थः L — हेरिकः L,

हेरिकः Hear.

secret emissary in a king's

own country संस्था Ram,

पर.

3/12/21

emit vb 1 I विसृज्, विसृजति (cf. also A)

RV, etc. — विमुञ्, विमुञ्चति, विमुञ्चते MBh,

R, Pañcat प्रमुञ्, प्रमुञ्चति, प्रमुञ्चते AV,

MBh, R, etc.

1 II उक्ष् ८ 1 उक्षाति, उक्षते — उच्चर caus

उच्चारयति MBh, R, Bhp, Mṛicch, etc - उज्झ

८ 6 उज्झति — उत्सृज्, उत्सृजति, उत्सृजते

AsvGr, MBh, etc — उद्धम्, उद्धमति TS, MBh,

Ragh, etc — निष्ठा caus # Par — पारिमुच् ,

परिमुञ्चति Kathās — प्रासेच् , प्रासेञ्चति AV,

etc — मुच् cl 6 (Shātip 28.136) मुञ्चति,

मुञ्चते Yājñ, MBh, R, etc — वम् cl 1 (Shātip

20.19) वमति (Ved also वामीति) RV, etc —

विरिच् caus विरेचयति Nīlak — विसृज्

caus विसर्जयति Ājvṛ, MBh, etc — व्यामुच् ,

व्यामुञ्चति Pāṇcar — व्युदस् , व्युदस्याति Gant

- व्युष् cl 10 व्योषयाति Dhātup 32.92

(प्युस्) — समुत्सृज्, समुत्सृजति Mn, MBh,

etc — सिञ् cl 6 (Dhātup 28.140) सिञ्चति,

सिञ्चते (once in RV 10.96.1 सेचते) RV, etc

- सृज् cl 6 (Dhātup 28.121) सृजति (Ved

and cp. also सृजते and once in AV

सृजति RV, etc — स्त्रु cl 1 (Dhātup 22.42)

स्त्रवति (cp. and m.c also स्त्रवते) Chup,

MBh; etc — हां cl 3 (Shātip 25.8) जहाति

RV, etc.

1 III बुड् cl 6 बुडाति Shātip 28.90 — बुस्

cl 4, बुस्याति Shātip 26.110.

to emit a sound पिञ्ज् cl 10 पिञ्जयति

Nir 3.18 to emit an odour वा cl 2

(Shātip 24.42) वाति SBz to emit

(any fluid) विस्त्रु, विस्त्रवति MBh, R

to emit (as breath) स्वि caus (or

cl 10 Dhātup 34.10) (with or scil

मारुतम्) Amṛit Up, Pañcar to emit

(esp. seminal fluid) स्कन्द caus

स्कन्दयति Ait Br, Mn to emit fluid

प्रस्नु, प्रस्नोति, प्रस्नुते TS, Kathās

to emit from the mouth गृ cl 6

गिरति, गिलति (ep. गिरते) MBh 12.12872

14543

to emit fluid (heat) फल् ८ 1 फलति

रित् ८ १

(ep. also फलते) kir to emit hot

vapour उष्माय Nom उष्मायते to

emit per anum (?) प्रातिसृ pass,

Suss to emit sap द्रवित्, द्रवित् ८ 1

द्रवित्, द्रवित् Dhātup 18.4 ८ 4 द्रवित्

Dhātup 26.134 to emit semen सिञ्च

८ 6 (Dhātup 28.140) सिञ्चति, सिञ्चते

(once in RV 10.96.1 सेचते) RV, AV, Br, Mn

to emit seminal fluid मिह cl 1

(Shatap. 23.23) मेहति (cp. also मेहते)

Bhp to emit (sounds) उच्चर ,

उच्चरति, उच्चरते (Pām 1.3.53) MBh,

Ragh, Sāh, etc to emit towards

उपसृज , उपसृजति, उपसृजते RV, Bhp.

emitting 1I प्रमोचनम् MBh - उद्गमनम्

Pāṇ 3.1.16.

1 II आमोचनम् L - उद्गान्ति & Vop - प्रच्छेदनम्

Yogas - मोचनम् (यु) Gobh - वमनम् kālid

emitting again प्रातिवर्षणम् śri-

kāsth emitting fluid प्रस्नवम्

Apśr, Sch the emitting of the

voice वाग्विसर्गः Gobh, Bhp, विग्विसर्जनम्

kātyśr one who emits सर्जः one

who emits (water etc) सृष्ट् on MBh.

emission 1 I विसर्जनम् Mn, Ragh.

1 II उत्सर्गः R, Mn, Megh, Snss, etc --

उत्सृष्टि 6 TS — प्रपातः VP — प्रसेकः ⁱ Rⁱts

— वमनम् kālid — विसर्गः G²ŚrS, MBh, etc

— सृष्टि 6 R — सेकः RV, Mn, 11.120 —

सेचनम् samk — स्कन्दनम् Vait, Yājñ,

Sch.

14547

emission of breath रेचनम् Yogas, Sch

— रेच: AnritUp emission of matter

सर्ग: Up, Mn, MBh, etc -

emission of semen 1 I ‡ शुक्र-

वृष्टि ‡ L — स्खलनम् kull on Mn 5.

63.

1 II विसृष्टि ‡ L — समुत्सर्ग: kull.

emitting ^{adj} / 1 I सृज् (५) MBh, kār,

← etc.

1 II पातिन् (comp) MBh, Var, Rājat —

प्रोद्धारिन् (यु) Shānamj — सेचन — स्नुत.

emitting a clear fluid शुक्ल^यद्रव्य

RV emitting a soft tone कृत्त त (आ)

R, Bhp, Vkr, etc emitting blood

राधिराद्धारिन् त (इनी) cat emitting

fluid आस्त्राविन् MBh emitting

14549

juice रसद Naṭōd emitting poison

विषसेचन Nidānas emitting sound

उच्चारिन् L emitting sweetness

(soma) मधुषुत् W emitting temple

juice (as a sitting elephant)

मदमुच उत्सार, मदस्त्राविन् MBh —
emitting temple juice —
 (as an elephant in rut) मदच्युत्

RV emitting the breath रेचक

14550

ॐ (इका) L.

विसृष्ट

emitted adj 1I (RV, etc.

1 II उज्जित kir 5.6 - निर्वन्त Divyāw

- निष्ठूत kalyās, kāw, etc - मुक्त MBh,

kāw, etc - विसर्जित - सृजान RV --

स्कन्दित Mn 9.50 - स्कन्न RV, Kāth, ŚB, etc.

etc.

emitted (as a sound) from

the centre of the lungs कोष्ठ

RPrāt 13 emitted by विमुक्त Ratnān

emitted by speech वाग्बिनिःसृत Mn 4.

256 emitted in abundance

कन्दालित Balar emitted (semen)

विषिक्त sBr one who has emit-

ted उज्झितवत् sBr 5-36.

to be emitted adj 1I विसर्जनीय

1 II सर्जयितव्य Vp - सृज्य Bhp, Sarvad -

स्कन्दनीय MBh.

to be emitted 1 II pass सृज्यते RV, etc.

to cause to emit ^{1 II} / हा cl 3 (Dhātus)

2548) जहाति Vop. MBh.

wishing to emit adj 1 II मुमुक्षु

(acc or comp) MBh, Ragh.

wishing to let emit सिमुक्षु
MBh.

14553

emollient application 1I अनुलेपनम् =

a kind of grass of emollient

and diluent properties एक MBh,

VP, Bhpr, etc quickly operating

emollient सद्यः स्नेहनम् Snss.

emotion

1I (in rhet.)

(in rhet) emotion न/भावः kāra, sāh, Prataṭ, etc

— क्षोभः MBh, R, Ragh, Vikar, Megh, etc —

वेगः kir.

1 II अभितापः — कृषायः — चिन्तवृत्ति +

śak, Pañcat, Ritus, Kathās — भावादः

(only L) भावकः — रजः L, रजस् n, MBh,

kāra, etc — विकारः śśś, MBh, etc — विकृति

+ MBh, Kathās, etc — वैकारिकम् R —

अमृतसुखम् R.

absence of emotion उद्वेग L the

act of producing a particular

emotion by a work of art विभावनम्

sāh any cause of emotion (eg.

the persons and circumstances

represented in a drama)

विभावः Bhar, Dāsar, sāh, (विभावत्वम्)

arousing a particular emotion

(esp. of love) विभाविन् mfn Nāṭod_h

causing emotion क्षोभय mfn RV 10.

103-1, R 3-36-10 consisting of emo-

tion चित्तद्वीभावमय mfn Sāh 8-2

different emotion रसान्तरम् Kum

emotion of mind मनोविकारः L

emotion of mind स्फुरितम् MW (melting)

i.e) emotion^{on} of the heart चित्तद्वीभवः

Sāh 8.2 an emotion that is the
cause of any harsh reproaches

श्लोक: Sāh 471 & 480 (in dram) an
emotion that is the cause of

any harsh speeches श्लोक: Sāh

471 & 480 feeling emotion विकारिन्

mfn Mālatim the rising of emo-

tion भावोदयः Pratāp Kural simu-

14558

lation of emotion भावाभासः W slight

emotion आव्यथा SBr swelling with

emotion कुपय mfn RV 1.140.3 to boil

~~with emotion~~

with emotion कुप cl 4 कुप्यति

कुप्यते MBh, etc void of emotion

निरञ्जन mf (आ) n W affected by

emotions of love रसवत् MW containing

ing various emotions (as a drama)

नानारस mfn Malay. differs

emotion रसोन्नेरसे कहेत one who

has a wife liable to strong

emotions रसिकाभायः ^{यः} Vop an emotional

wife रसिका.

emphasis १ I काकु ‡ Naish - अवधारणम्

- अवधारणम्. Emphatic expression ओजसम् n

sāh
~~sāh~~, Vām an emphatic manner of

style ओजस्विता sāh.

emphatically १ II साकूतम् Kathās.

14561

emphysema of the navel (in

infants) ^{1 I} / ¹⁰⁰ 3 f Suss 3.10.37.

empire n II साम्राज्यम् RV, etc — अधिराज्यम्

अधिराष्ट्रम्.

II जनपदः MBh, etc (ifc t आ R 3.61.27)

— राज्यम् AV, etc (also राज्यम्) — राष्ट्रः

(MBh 13. 3050) राष्ट्रम् RV, etc.

consecrated to universal empire

साम्राज्यदीक्षित mfn MW empire of

राज्यम् (gen or comp) the empire of

the gods देवराष्ट्रम् empire over राज्यम्

(loc or comp) universal empire

सार्वभौमम् BHP whose empire is firm

धृतराष्ट्रः L.

emperor ॥ चक्रवर्तिन् ॥ MaitrUp,

MBh, Buddh, Jain, etc — राजराजः MBh,

Kāu, etc — अधिराजः, अधिराजन् ॥ —

महाराजाधिराजः Kād.

II अधीश्वरः — चक्रधरः, MBh 3, 12,

Hariv. 10999 — चक्रवत् m W — राजेन्द्रः

MBh, R, etc — सार्वभौमः AitBr, etc.

a great emperor महाचक्रवर्तिन् m

Kathās the rank of great emperor

महाचक्रवर्तिता the rank of an emperor

राजराजता (Kathās) राजराजत्वम् (MBh)

the state of a ~~univ~~ universal emperor

14565

पञ्चवर्तिता 1 अ. 15.79 - अ. 15.79

Hariv 8812

employ vb 1I प्रयुज्, प्रयुङ्क्ते (rarely पयुनक्ति)

Bz, etc caus प्रयोजयति MBh, Kām, Śuśr, etc -

उपयुज् caus उपयोजयति Śuśr - उपयुज्

only (Pāṇ 1.3.64) उपयुङ्क्ते (but also rarely P

ŚBz, AtBz, MBh, Bhp - सेव् cl 1 सेवते (rarely

सेवति) RV, etc - विनियुज्, विनियुङ्क्ते (rarely ‡

विनियुनक्ति) Kāv, Kathās, Car - विनियुज्

caus विनियोजयति Śuśr Up, Car - व्यवह,

व्यवहरति, व्यवहरते विं २.३.५७, Sch — निषेव,

निषेवते (acc) Mn, MBh, etc.

1 II आनी, आनयति — आसञ्ज् वृ आस-

ञ्जयति MBh — उपधा, उपदधाति, उपधत्ते

— उपादा, उपादत्ते Bhp, Pat — उपास्, उपास्ते

Sūtr, Sāh — कृ ८ २ PĀ, ८ १ PĀ, ८ ५

PĀ, ८ ८ PĀ Sūtr Vp, Mn 10.91, MBh, etc.

धृ ८ १ धरति, धरते (dhātup २२.३) but

more commonly in the same sense दृ

caus धारयाति, धारयते RV, etc - प्रतिधा,

प्रातिदधाति, प्रतिधत्ते sate - प्रवृत्त caus

प्रवर्तयति Bhattach - भृ cl 1 भरति, भरते,

cl 3 विभर्ति, विभृते, cl 2 भर्ति (with

उज्जम्) Bhattach - युज cl 7 (Bhattach # 29.

7) युजन्ति, युक्ते (cp. also युज्जति, युज्जते, Ved.

योजति, योजते) RV, etc - युज caus योजयति

(pass योज्यते) Mn, Vājñ, MBh, etc -- वह caus

वाहयति m.c. also वाहयते Mn 3.68.8.68.4.86

— वाह caus वाहयति Bhatt -- वृत् ८ 1

वर्तते (rarely वर्तति) SBh, Mn, MBh, etc -- संयुज्.

caus संयोजयति MBh -- संविधा, संविदधाति,

संविधत्ते R -- संधा, संधत्ते (instr) MBh, 4.

964 -- संनियुज्, संनियुनक्ति MBh -- सम्प्रयुज्,

सम्प्रयुनक्ति, सम्प्रयुक्ते BHP -- सृज्, सृजते Rajat.

14570

to employ after अनुप्रयुज् can to employ

becomingly अवकृप् caus अवकल्पयति ३३२

to employ continually संसेव्, संसेवते

Mn, MBh, etc to employ for व्याप् caus

व्यापारयति (instr, loc or अर्थम् पुं) MBh,

hāv, etc to employ in
of व्याप् caus व्यापारयति

(instr, loc or अर्थम् पुं) MBh, hāv, etc

to employ in the hardest work

14571

गुरुधर्षणं, नियुज् MBh to employ one's

self आपृ, आपृणोति Bhp to employ

(reason etc. नियुज् caus नियोजयति)

Pāṇc 1.4.13 to employ with व्यापृ caus

व्यापारयति (instr, loc ०२ अर्थम् इ)

MBh, Kāv, etc.

2I निराज्, नियुनाक्ति, नियुङ्क्ते Gr.S.

to employ (an emissary) प्राणिधा,

प्राणिदधानि, प्राणिधत्ते MBh, R to employ

any one as a nurse रथा caus

स्थापयति, स्थापयते (two acc with धातोम्)

to employ (a spy) प्राणिधा, प्राणिदधाति,

प्राणिधत्ते MBh, R to employ as रथा caus

स्थापयति, स्थापयते SvetUp, MBh, Kāv, etc

(met) to place in front i.e employ

in the hardest work नियुज् ,

नियुक्ति, नियुक्ते R out of employ कीज-

वृत्ति mfn Mn 8.341.

employing 1 II आधानम् - आहार: kätys₂

- ग्रहः Mn 8.271, Pān 7.1.21, kās 2, Amar,

Rājat -- प्र-वरणम् MW -- पवर्तनम् MBh^R, etc.

- संसेवनम् (only ifc) MBh -- समासेवनम् W.

employing (a word or expression)

ग्रहणम् kätys₂, Lāty, VPrāt, Pān, Vāstī,

14574

Pat & Kās, Sah 6.205 employing Rec

verses अश्विधानम् AgP.

2 I - निवेशनम् (५८ ६ आ) Sah.

2 II - प्राणिधेयम् MW.

employment 1 I उपयोग: MBh, Susr, Prab

— विनियोग: TAs, Hariv, etc — निवेशनम् MBh,

Yājñi, Susr, etc — प्रयुक्ति ६ TBs, Sank,

Rājat.

14575

1 II आवृत्ति f — उपपत्ति f katy śr, Sch —

रूपनयः R — रूपनयनम् car — उपनयः

Bādar — रूपसेवा Hit, car — उपादानम् Sāh

sarvad, Kap — निषेवा BhP — पंचारः MBh,

kār, etc — प्रवृत्ति f Mn, MBh, MārskP —

प्रवेशः Kull, Inser — युक्तत्वं katy śr —

योगः RV, etc — विधि m car — व्यापारः (पु

f आ) MBh, Kār, etc — संसेवा BhP —

समुद्योग: MBh — सम्प्रयोग: Cat — सम्भोग:

(५० † आ) (only L).

Continuous employment प्रवाह: (५० † आ)

sank the employment again of the

same thing to perform a subsequent

operation अन्वादेश: employment (esp. of

drugs) प्रयोग: G_2S_2S , MBh, etc. (employ

ment (esp. of magic) प्रयोग: G_2S_2S , MBh,

14577

etc employment of सेना (comp) Nir, Mn,

MBh, etc — सेवनम् (gen or comp) Mn, R,

etc employment of sacred text मन्त्रयोगः

Var employment of any article द्रव्य-

प्रयोजनम् W the employment of expedients

क्रियायोगः MBh 3.69, Suss employment

of illusion मायायोगः R, BhP employ-

ment of magic मायाप्रयोगः Paricat

14578

employment of magical arts मायायोगः

R, Bhp — सिद्धियोगः kathas employment

of many words वाग्व्यवहारः Mālar

the employment of poison विषप्रयोगः W

the employment of sāmāns (for magical

purposes) सामविधानम् AgP — (for

religious purposes) सामविधानम् AgP

employment of speech वाग्व्यापारः Hit

14579

employment of the same verb (एकव्रयाविधि)

m kāvyād employment of words

वाक्योपचारः R right employment

सम्यक्प्रयोगः MBh, Kum, Car wrong

employment मिश्रप्रयोगः Sāringś.

2 I नियोगः Lāty, Mricch. / applying for

employment कार्यार्थिनि mfn being

in any employment वृत्तिस्थ mfn MW

14580

following the same employment

एकव्यवसायिन् mfn having an employ-

ment सव्यापार mf (आ)n Megh hav-

ing no fixed employment आनियतवृत्ति

mfn pure employment शुद्धवृत्ति f MW

seeking for employment कार्यिन् mfn

(Pan 5.2.115, Pat) an unfitting em-

ployment आनियोगः.

14581

employer 1 I, प्रयोजकः A — प्रयोक्तु m

MBh, kām — विनियोक्तु mfn MBh, kām.

1 II प्रवर्तयितु m kull — योजकः kām —

वात्तपाति m BhP.

the condition of an employer प्रयोक्तृता,

प्रयोक्तृत्वम् sarvad relating to an

employer प्रायोक्त्र m (ई) n Pat

the state of an employer प्रयोक्तृता,

14582

प्रयोक्तृत्वम् sarvad one who employs

संसेवितृ mfn Var Brs / an employer of

priests आदेष्टृ m L an employer of

priests at a sacrifice सावनः L —

यजमान one who employs उपयोक्तृ

mfn.

employing adj 1I उपयोगीन् युक् वास —

सेविन् (only युक्) MBh, Kāv, etc — निषेवक

14583

MBh, BhP.

1 II आश्रित - प्रवर्तित् Hariv -- सम्प्रयात

(instr) MBh -- सेवक (comp) kār, kathās.

2 II प्राणिधायिन् Prasannas.

employing 1 I आस्थाय p -- आश्रितp.employed adj 1 I पयुक्त Br, Kanis, MBh,

etc -- उपयुक्त.

1 II अभ्युपयुक्त Comm on Pat -- उपात्त --

14584

परिशीलित kār - प्रसक्त W - युक्त RV, etc

योजित MBh - व्यपेक्षित MW - व्यवहृत MW

- समासेवित W - सम्प्रयोजित MW.

become generally employed सांवेज्ञान

भूत Nir being employed प्रयोगेन्

kātyāśr being employed after

अनुप्रयुज्यमान being employed after

wards अनुप्रयुज्यमान eagerly employ

14585

ed in (sometimes said of hands

and ~~figs~~ fingers) व्यग्र (instr,

loc or comp) employed about वृत्ति

f (often ifc) वृत्तिक, वृत्तिन् (५०)

MBh, Karv, etc employed as a Ni-

dhana in the sāmān हस् em-

ployed (as a word) निबद्ध sah

employed for उपहित MBh, Rag

employed in व्यापृत (loc or comp)

MBh, kāv, etc employed in anoint-

ing ~~MBh~~ sāikhGz employed in =

any work कर्मवत् MBh employed

in vain मिथ्याप्रयुक्त śiksh employed

with व्यापृत (loc or comp) MBh, kāv, etc

well employed सूपयुक्त Jātakam a

word employed ग्रहणम् Pat & kāv.

14587

~~2 I~~ नियोगीन्.

2 II संनियुक्त Yājñ, Sct.

employed for नियुक्त (loc) Mn 5.16.

to be employed adj 1 I प्रयोज्य Mn, MBh, etc

— प्रयोक्तव्य MBh, R, etc — उपयोज्य Suśr —

उपयोक्तव्य — सेव्य MBh, R, etc — विनियोज्य

Kār, Pur — व्यवहार्य MW — व्यवहर्तव्य 10.51,

Null on Mn.

14588

1. ॥ उपयोज्य Balar — प्रतिविधातव्य MBh —

प्रवर्तनीय Kull — भोक्तव्य Mh 8.144 — योक्तव्य

TS, Bhag (योक्तव्यम् impers) — योजनीय kār,

योज्य Yajñe, Var, etc — विधातव्यम् sāk, sarv,

— विधेय MBh — संसेव्य MBh, BhP — सम्प्रयोक्तव्य

| sāk |

to be employed after अनुप्रयोक्तव्य to be

employed in विनियोक्तव्य W to be

14589

employed in addition अनुप्रोक्तम् Vām.

2 I नियोज्य Mm, MBh, etc.

2 II संनियोज्य Bandh.

having employees समुपादाय R.

to be employed 1 I pass उपयुज्यते MBh,

Pañcat, Kathās, etc — उपयोगं गम्, उपयोगं

ब्रज Kum, Sāring. ~~to~~

spread in R

to be employed (as a sound) by pass

14590

श्रुयते (ep. also श्रुयति) TPāt to be

employed (as a word) श्रु pass श्रुयते

(ep. also श्रुयति) TPāt to be employ-

-ed in इ cl 2 हाति & 1 अयति, अयते.

to be employed (in any office) व्यापृ,

व्याप्रियते, व्यापृणुते MBh, kāv, etc.

to cause to employ 1 ॥ उपादा caus उपादापयति

comm on Kātyśr.

14591

to cause to be employed २ ॥ व्यापृ caus

व्यापारयति MBh, kāv, etc.

about to employ 1I उपयुक्तु suśr.

~~imposed~~
emposed adj । II विषदग्ध MBh, विषप्रदिग्ध

VarBrS.

empower vb II समनुज्ञा, समनुजानाति, समनुजानीते

MBh, Hariv.

empowered adj II समनुज्ञात MBh.

emprosthotonos

II अपतन्त्रः Heat, अपतानकः

अपतन्त्रकः Sush.

I II अभ्यन्तरायामः Sush.

empty - adj | I रिक्त AV, etc.

| II आशु RV 10. 129.3, VS —

आशु — न (L) — रिक्त L

रेणु RV — वार्षिक Hear — वार्षिक

L — रिक्त MW.

become empty (as a jar)

सुत VarB.S empty (as a

treasury) निरुद्ध Rājat empty

grain य (100):, य (100) Mn,

Mn, etc an empty grain of

corn य (100) AV empty-handed

त्रिभुज Apast - Trimeter

Pāṇcat, Kathas empty show

य (100): Pāṇcat 1.62 empty

space - य (100) SBE 14, Pāṇ Up,

Mn 12. 120, etc having an

empty treasury हीनकोश MBh

making empty रिक्तकृत VerBds

not with empty hands अरिक्त

Saikh Gz. one whose hands

are empty. आर्य RV 10. 27. 19

4.

2 I शून्य † (आ) Bz, etc — शून्य

† (आ) Bz, etc, शून्यक ग माणादि.

empty i.e. possessing nothing

शून्य f (आ) मझ, Kathās.

2 II उक्षस Rājat -- विपुल मझ

— शून्य L, शून्य -- सून W.

completely empty सविशून्य f

(आ) Can, Hit, Vet, etc empty

at the base (said of a badly

placed army) शून्य मूल - Kām

an empty house शून्यगृहम्:

MW — शून्यगृहम् ~~W~~ empty

L. e. vacant (as a look) शून्य

† (अ) MBh, Kāv, etc empty-

minded रिक्तमति Bhp empty

place शून्यम् MBh, R, etc —

शून्यस्थानम् W — रिक्तम् L —

निविकृता MW empty (property)

at disposal) वाशिन - Katy Sr

perfectly empty निःशून्य f (आ)

MBh, R quite empty निःशून्य

R rather empty (street)

निर्याकीर्ण R state of being

empty शून्यभावः Amrit Up.

thoroughly empty (as a speech),

शून्यशून्य f (आ) Sis very

empty अशून्य MW.

3 I कुच्छ BHP, Nris Up, Prab,

कुच्छ L, कुच्छ RV 5.42.

3 II शुष्क f (आ) Mn, MBH, etc —

नितान Marav.

not empty अरिक्त Katy Śr,

BHP — अशून्य f (आ) Katy Śr,

etc — अनितान Śr 3.50.

(prob.) empty language

रिक्तकुशालि AV empty of

meaning अर्थहीन Hear to

leave empty रखाया कृ, रखाया-

कुरुते Pañcat to make empty

रिक्त caus (or cl 10) that up

34.10) Das — रिक्ती कृ, रिक्ती करीती

Kāw — कुच्छम Nom P Māricch

10.

emptiness I I रिक्तता Śis, Kathās.

2 ^I ~~III~~ शून्यता R, Var Bḍ, etc, शून्यत्वम्

Kāv, Rājat, Sarvād — शून्यभावः

Amrit Up.

2 II शून्यम् RV.

3 I लुच्छत्वम् Kap 1.13.4, लुच्छयम्

RV 10.129.

3 II लौच्यम् Dhātup 7.3.

empty vb । I रिच el 7 (Dhātup

29.4) रिणक्ति, रिज्, el 1 (Dhātup

34.10) रेचति, el 4 रिच्यते (ep also

रिच्यति) RV — विरिच caus

विरेचयति MBh.

to empty by drinking after

another अनूत्पा, अनूत्पिबति

SBz to empty excessively

प्ररिच, प्ररिच्यते TAr to empty

the body by evacuations

उच्चार, उच्चरति, उच्चरते (Pan

1.3.53) SBz, BHP — त्यज

caus त्याजयति BHPz.

emptying . I रेक: BHPz.

I II उन्तरेक: — परिमोक्ष: BHP.

the act of emptying रेचनम्

Kām 'emptying upwards'

ऊर्ध्वशोधनम् W.

emptying adj I रेचक f (इ०)

L — आरोचिन्.

emptying the lungs रेचक f

(इ०) L.

emptied adj I रिक्त AV, etc

रेचित W — आरोचित — विरित, Mn,
 Ms

Swiss — विरोचित W.

emptied of heart रिक्तीकृतहृदय

Pāñcat.

2 II विविक्तीकृत Kathās — शोषित

Hariv, Kav, etc.

to be emptied I रिच pass

रिच्यते RV, ŚBr, etc — विरिच

pass विरिच्यते L. aty.

to be emptied after अंगुरिच

pass अंगुरिच्यते TS to become

excessively empty प्ररिच,

प्ररिच्यते TAr.

emulate vb II स्पर्धे ५। (Dhātup 2.2) स्पर्धते RV,

etc—प्रतिस्पर्धे, प्रतिस्पर्धते Bhp.

III आह्वे, आह्वयते (Pāṇ 1.3.31) RV, ŚB, R,

Kathās, etc—प्रस्पर्धे, प्रस्पर्धते R, Hariv—

विडम्बे, विडम्बयति Hariv, Kāv, Kāvyaḍ—

विस्पर्धे, विस्पर्धते (mc also P) (acc inste

with or without सह or सार्धम्) MBh, R, Jātakam

—संस्पर्धे, संस्पर्धते MBh—समे, समेति Hit—

द्वे ८ १ (Dhātup 23.39) ह्वयति, ह्वयते (Ved also

हवते and हुवति, हुवते) W.

। III मिष् ८ 6 (Dhātup 28.60) मिषति

(स्पर्धायां) Dhātup.

emulation । I स्पर्धन् MW, स्पर्धा MBh, R,

etc — अहम्पूर्विका Kir 14.32, अहम्प्रथमिका

harthās — प्रतिस्पर्धा L.

। II प्रति + L — एहस् n — कक्षा Naish — दृष्टि

± L — देवः L — देवनम् L — प्रतिमदता Rājat

— मिषः L — वाजिनम् RV, VS, AV — विजिगीषुता

(Kathās) विजिगीषुत्वम् (Kām) — विस्पर्धा MBh

— संस्पर्धा Rājat, BhP — संहर्षः MBh, R, etc —

संहर्षणम् Kām.

absence of emulation विस्पर्धा MW

free from emulation विस्पर्धस् mth

RV (Sāy) in emulation स्पर्धया

mutual emulation अन्योन्यस्पर्धा MBh

object of emulation कक्षा Naish #

with emulation उपस्मिजम् RV 10.88.18.

emulating adj I स्पर्धित MBh, स्पर्धिन् MBh,

Kāv, etc — स्पर्धाकर f(ई) Dhātum, स्पर्धावत्

Balar, Viddh.

I II परिस्पर्धिन् (in comp) Śak 4.4 (v. l.) —

प्रत्यर्धिन् (ifc) MBh, Kāv, etc — नादक Śis —

विष्वर्धस् RV—संघर्षिन् MBh.

emulating a full vessel पूर्णपात्रप्रतिभट

Rājat emulating the fulness

पूर्णपात्रप्रतिभट Rājat.

emulous adj II प्रतिस्पर्धिन् MBh, Rājat,

Kārand.

II विजिगीष w—विजिगीषु Mn, MBh, etc

—स्पर्ध w, स्पृध् Bhp.

mutually emulous मिथस्वृध्य indp

RV 1. 166. 9.

emulousness ।II प्रतिभिरता Rājāt.

emulously ।II मिथया RV 7. 48. 3.

emulatively ।II उपस्मिजम् RV 10. 88. 18.

to enable to । II प्राकृ, प्रकरोति, प्रकुरुते,

प्रकृणोति, प्रकृणुते etc, RV,

enacting ॥ II प्रशासनम् W.

enactment ॥ II शासनम् (ifc f आ) RV, etc.

a general enactment सामान्यशासनम् W.

enacted ॥ II प्रशासित mtn W. ~~स्थापित~~

॥ II स्थापित mtn W.

the enamel of the teeth II

दन्त तन्महि Susr 2.16.

enamoured adj II संस्कृत Hariv—सम्मत MBh

Hariv — संस्कृत MärkP.

• II (११) कामवक्तव्यहृदय R—कामवत् MBh, R

—कामवश्य MBh—कामिन् RV, AV, ŚāṅkhŚr, MBh,

R, Śāṅk, etc—कामुक ‡ (आ) (acc) TS 6 —

जातराग Bcaḥ — जातिणी RV—प्रासक्त MBh, Kau

—प्रियावत् AV 4.18.4—वृद्धानुराग ‡ (आ)

Kathās — भावस्थ Kum—मदनवत् A—

मदनावस्थ Sak — मन्मथवत् R — मन्मथिन् W

— मारवत् Nalōd — रक्त f (आ) Mn, MBh, etc,

रक्तभाव Hariv — रक्तक L — रतिकर f (ई)

VarBhS, कामिन् f (नी) — रतिमत Ratnāṣ —

रागवत् Śiś — रागिन् f (इणी) MBh, Kāv, etc —

शृङ्गारिन्, Kāv, Sch — सकृति TBh — समदन f (आ)

Mhicch, Vās — समन्मथ Ritus — सरस f (आ)

Kāv, Kathās — सराग Kām, Gīt.

enamoured of I रत ऽभे, etc.

I II लक्ष्मण f (आ) (loc) विक, Kathās -

सानुराग f (आ) (loc) कौ, Kathās, Mārka P.

to be enamoured of I रञ्ज् ०६ रज्

Cl 4 (Dhātup 23.30, 26.58) रजति, रजते

(only ६ रजति R 7.99.11) ०६ रज्यति, रज्यते

(loc) MBh, Kāv, etc.

encamp 1 I निविश्, निविशते (rarely निविशति)

Mn, MBh.

1 II उपवस्, उपवसति (with acc) Pām 1.4.48—

निवेशम् कृ — निवेशनं कृ — समुपविश्, समुपविशति

ŚBr, GrŚrS, ChUp, etc.

to encamp (an army) निविश् caus

निवेशयति MBh, Kāv — (for the night)

समावस्, समावसति Kathās.

encamping 1 I निवेशः १ क्षुब्धादि MBh, kāv, etc

— आसानम्.

encampment ~~बलास्थिति~~ + L.

1 II परकः L.

encamping sound पर्युपासनम् MBh. —

encampment बलास्थिति + L.

1 II परकः L — संनिवेशः kāv, kathas —

समावासः MBh, Pañcat.

encampment of an army सैन्यानिवेशनम्

(५८ + आ) - सैन्योपवेशनम् cat place of

the encampment of an army सैन्य-

निवेशभूमि + VarBzS.

encamped adj 1॥ सानिविष्ट MBh, R, Kathā

- सानिवेशित R - संन्यस्त R - समावासित Hit.

encamped (an army) निविष्ट MBh, Kāv

- (as an army) निहित Bhatt.

14624

to cause to encamp 1 I समुपविश caus

समुपवेशयति Rajat. $\rightarrow$ ^{1 II} उपनिविश caus उप-

निवेशयति R.

to cause (troops) to encamp संनिविश

caus संनिवेशयति R, Kathās.

encasing n II संग्रहणम् Pañcat.

enchain vt । II निबन्ध् , निबध्नाति Mn, MBh, R,

etc et — रुध् caus रोधयति (ep also

रोधयते, रुन्धयति) Bhr.

enchant vb । I अभिचर् RV 10.34.14, AV, etc.

। II अभिगे AitBr — परिब्रू, परिब्रवीति AV,

Kāth.

to enchant with charms मन्त्र cl 10

(Dhātup 33.6) मन्त्रयते (rarely मन्त्रयति)

MBh, R.

enchanter n । I ~~मात्रिकः~~ मात्रिकः Rājat, Vet,

— § Sinhās. + + +

I II मन्त्रवादिन् m Vet, Pañcat — मन्त्रिन्

mfn Bhartṛ.

enchantress n क I II कृत्यका NaI 13.29.

enchantment n II आभिचारिकम्.

I II कृत्या (Pañ 3.3.100) AV, etc —

मायामन्त्रम् Kathās — यन्त्रचेष्टितम् Kathās.

practising enchantment कृतिकरः L

serving for ~~en~~ enchantment अभिचारणिक

mb (इ) न KātyŚr, आभिचारिक mb (इ) न

skilled in enchantment मायिन् mbn

RV, AV, ŚvetUp, etc possessing the same

rules for counteracting साभिचारिणम्

mbn ApŚr.

enchanting adj II आभिचारिन् AV 10.1.9

— आभिचारक ङ (इका) VarBṛS, etc. ~~ह~~

II दानक — प्रामोदिक ङ (इ) Mcds —

सुभगंकरण ३ (३) Rajat.

fit for enchanting अभिचरणीय ऽBh,

etc Comm on Mn 11.197. ~~## अभिचारित ##~~

encharnted adj 11 अभिचारित ~~## परिजप्त ##~~

1 11 परिजप्त Divyāu — परिमन्त्रित MBh

— मन्त्रित MBh, R — मायायन्त्रम् ५८ —

योगित L — वशीकृत W.

encharnted (as a weapon) मन्त्रवत् Ragh

an enchanted chariot मायायन्त्रविमानम्,

मायायन्त्रविमानः.

to be enchanted II अभिचारणीय mbn l.

enchase vb II प्रतिबन्ध्, प्रतिबध्नाति, प्रतिबध्नीते

MBh.

encircle vt 1I परिशिप्, परिशिपति ^{R, etc.} ~~Swiss, MBh,~~

~~R, etc.~~
1 II — आलिङ्ग, आलिङ्गति, आलिङ्गयति,

आलिङ्गते MBh, Kathās, Pañcat, Ragh, etc —

परिधाव् caus, परिधावयति MBh — परिबन्ध,

परिबन्धनीते — परिबृंह, परिबृंहति (or परिबृहति),

परिबृंहते B₂ — परिशि, परिश्रयति TS, B₂, Ś₂S —

स्वज्, स्वज् cl 1 (Śhatup 23.7) स्वजते

(rarely स्वजति) MBh, Kāv, etc. to

14634

to encircle round पर्यङ्क (only ^{three} 3 sq.)

Subj. पर्यख्यानै) RV 10-16-7.

encircling न 1 I परिक्षेपः MBh, kāv, etc.

1 II परिसर्पः L — विबन्धः MBh 7.5923 —

वेष्टितम् W.

the act of encircling वेष्टनम् Gṛsṛs,

kāv, kathās, etc during the

encircling with fire पर्यङ्गिक्रियमाणे

AitBr that which encircles विशर्मन्

n RV, AV.

encircling adj 1I वलयितु शर्मास.

1 II परिकलयितु Mear 5.10 — व्यावर्तिक १ (इका)

n MW.

an encircling line लेखावलय, लेखा-

वलयम् MW.

encircled adj 1I वलयित कार, chandon

— नेमि ह (५८).

1 II आसक्त — कुष्ठित W — परिक्थ BHP

— परिक्थ MBh, kāv, etc — पर्यागत (५८)

MBh — पर्याप्त MBh.

being encircled with fire पर्याग्नि-

क्रियमाण.

encircled by 1I वलयिन् (५८) —

वलयः, वलयम् (५८).

1 II मादिन् (instr & or comp) Āpast, MBh,
etc, मादि (ꣳc) MBh.

encircled by a mass of dark locks

नीलालकवरुभिन् BHP encircled with

fire पर्याग्निकृत Bz encircled with

rays राशिमादिन् R encircled with

(the bones)^ꣳmen नृवेष्टनः L ocean-

encircled उदधिनेमि Ragh sea-en-
circled सागरनेमि † or सागरनेमी L.

an enclitic copula used ~~in~~ frequently in

Vedas II 3

enclose pl II संवृ, संवृणोति, संवृणुते

MBh, Kāv, etc — आवृ caus आवालयति

वेष्ट caus वेष्टयति, वेष्टयते TBh, Mn,

MBh, etc — अवस्मृष्ट् RV 10.105.1 —

आवृ, आवृणोति.

II अनुभू chup — उपवेष्ट् —

कोष्ठीकृ MBh 6.101.32 — परिधा, परिदधाति,

परिधत्ते RV, etc — परिभू, परिभवति,

परिभवते RV, AV, B३ — परिरुध्य (only

१० परिरोधम् TB३, परिरुध्य KB३) —

परिवृज् B३P — परिश्रि, परिश्रयति TS,

B३, S३S — प्रवेष्ट् caus प्रवेष्टयति TS

३ — सम्बरुध्, सम्बरुणद्धि (ek alsa

सम्बरुन्धति) MB३ — सम्प्रतिष्ठा

caus सम्प्रतिष्ठापयति MB३.

।।। गुण् cl १० गुणयति Dhātup 32.46

(ūl) — बल् cl । (Dhātup 14.20)

बलते (oftener बलति) L.

to enclose (as fire with grass) परिस्तृ,

परिस्तृणोति, परिस्तृणुते, परिस्तृणाति,

परिस्तृणीते AV, SB, etc (in Ved. gram)

to enclose (iti) between a word

twice repeated परिग्रह, परिग्रहाति,

परिग्रहीते R Prāt to enclose with

परिचि, परिचिनोति, परिचिनुते (instr)

Sub.

enclosing n II आवरणम् — परिग्रहः

SBer, Kāty Śr, etc.

II आवारः ifc — उद्देशः Car —

निरोधः Var, Kāv, etc — निवृत्तिः ३

L, = निवृत्तम् L — परिवेषणम् W — वरः

RV, AV, TS — वरणम् L — वेष्टः L.

the act of enclosing संवरणम् MBh,

Kāv, etc — वेष्टणम् Gr SṛS, Kāv,

Kathās, etc ~~and~~ enclosing a

sacrificial fire with a kind of

screen अग्निपरिधानम्.

enclosure ~~is~~ n II संवरणम् RV, MV—

अवरोधः Hit — वृजनम् RV — वारः

MBh, Kāv, etc, वारकः Kathās, Heat—

आवेष्टनम् Kauś, Pañcat.

II आवे m L — आफलकः R1.70.3 —

आवेष्टकः L — गोत्रः, गोत्रम् RV —

परिधायकः L, परिधि m RV, etc — परिश्रयः

SBh — ~~परिहणम्~~ परिणाह t RV, AV, SBh,

Kāth — प्राकारः Ś S, Mn, MBh, etc

— प्राचीरः, प्राचीरम् Kull L₃ — प्रावरः

L — प्रावृत्ति t L — मोघोलि m L

— वलः RV, AV, B३ — वृजनी RVI. 164.

१ — वेष्टः L — वेष्टनम् Megh — शालः

Inscr, Kāu — शिलालेखः W.

not an enclosure । II अपरिश्रितम्

TāndB३ ~~any~~ any enclosure for

catching or confining or keeping birds

or beasts वीतंसः Hcar arms that

from an enclosure ब्राजबाहू m du

a chain fixed round an enclosure

वाटशृङ्खला L earth enclosure महीप्रावरम्

L the enclosure of a burning ground

ममशानवाटः Mālatīm the enclosure of

a platform मञ्चवाटः Hariv an

enclosure of a (low caste) village

consisting of boundary trees वाटः

(also वाटम्, बहिर्वाटी) L the

enclosure of an edifice कक्ष्या MBh,

R, etc enclosure of herdsmen व्रजः,

व्रजम् (only RV 5.6.7, ibid आ) RV,

etc an enclosure round a place of

sacrifice कुम्भा (Pāṇi 3.3.105) L

— सुगहना W, सुगहनावृति ५ MW

having a hundred enclosures शतभुजि

mb(इ)न MW a kind of enclosure

लम्बा L the middle enclosure मध्यमकक्षा

MBh outside the enclosure बहिष्परिधि

TS, SBh, Kāty SBh a round enclosure

वलयः, वलयम् (ifc f झा) Gol, Kār,

Kathās to form a net-like enclosure

आलाय Nom आलायते Gt 4.10 with

an enclosure सपरिश्रय mfn SBh

enclosures परिश्रितः f pl SBh,

Kātyāṣṭhī (ifc परिशिष्ट) one who encloses

परिवेष्टित् Suet Up.

enclosing adj I II परिभू RV, AV, TS, TBh,
~~III~~

Ṛg Up — मण्डलिन् (ifc) Kathās — वृत्

ifc.

all enclosing अपरिशेष Sāmbhaya.

enclosing I II जोषणीकृत्य p MBh 6

2463, 14.2230.

enclosing in a stall ब्रजोपशेधम् Pān

3.4.49, Sch.

enclosed adj I आवृत Mn, R, Rājāt,

Pañcat, etc — अवरुद्ध Mn 8.236, etc

— परिगृहीत परिगृहीत TS, ŚBh, MBh, etc

II उद्देष्टित — गुधित W — निवृत L

परिभाषित BkP — पर्युत ŚBh —

प्रावृत RV, etc — वेष्टित ŚBh, etc —

समवसुध .

~~not enclosed~~

not enclosed 1 II अपरिविष्ट RV2.13.8.

any enclosed area कोष्ठागारम् —

कोष्ठम् VarBrS 53.42, Heat, ~~तिथ्याद~~

Tithyād, KātyŚr, Sch any enclosed

space कोष्ठम् VarBrS 53.42, Heat,

Tithyād, KātyŚr, Sch — कोष्ठागारम्

any thing enclosed परिणाह् & RV, AV,

SB₂, Kāth any thing enclosed in space

or time वारः R an arena enclosed

(for plays) रङ्गवारः MBh, Hariv a

covered place enclosed with walls used

as a place of sacrifice परिवृत्तम् SB₂,

KatyS₂, Gobh enclosed by वलयित

(inst₂ or comp) Kāv, Chandom

enclosed by mountains गिरिनद्ध १

गिरिनद्यादि, गिरिनद्ध १ गिरिनद्यादि

enclosed by Varuna वरुणपरियत्न

JaimUp. enclosed in संवृत (loc)

भेव, etc enclosed in a circle

परिलेखित TS, enclosed on both

sides उभयतःपरिगृहीत उभयतःपरिगृहीत

उभयतःपरिगृहीत ३ ४ २ are enclosed

place परिस्तः परिस्तम् MBh an

enclosed place for cattle to graze

पशुवारि & Kāty an enclosed place

of ground वृत्ति & Mn, MBh, etc

an enclosed spot of ground (esp pasture

ground) विवीतः Yājñ a piece of

enclosed ground वारि & Kāty a

place enclosed for particular cattle

cultivation वृत्ति to Mn, MBh, etc =

to be enclosed with a fence निरोधव्य

~~MBh~~ MBh to be enclosed with a hedge

निरोधव्य ~~MBh~~ MBh to be enclosed

in समवरुध् pass समवरुध्यते (loc)

PañcarBh.

being enclosed

अवरुध्यमानं mbh BhP.

encomiast । II भट्टः L — संस्तु

m - W.

encomium η 1Π गुणल्लाघा Hit.

encompass vb 1I परिवृ caus परिवारयति,

परिवारयते (Pāṇ. 3.1.87, Varṣt 16, Pat) AV, etc.

1 II परिभुज्, परिभुजाति RV, VS, Tānd. B₂ —

परिमृश् Intens परिमर्मृशत् RV — परिसंक्षिप्

परिसंक्षिपति R — पर्यातिन्, पर्यात्तनोति SB₂

पर्युपास्, पर्युपास्ते MBh, kāv, etc -- युज्

caus योजयति MBh — व्यच् cl 6 (Dhātup

28.12) विचति (only in cl 3 p₂ विव्यक्ति RV

AitB[†] — समावृ, समावृणोति, समावृणुते MBh, R,

etc — सम्परिवृ, सम्परिवृणोति, सम्परिवृणुते *caus*

सम्परिवारयति MBh, R.

1 ॥ कृ ल 1 कृति - कृत् ल १ कृणति

Ḍhātup 29.10 - मृ ल 6 मुरति Ḍhātup

28.53 - वृ ल 1 वरति Ḍhātup 9.13.

to encompass (with stakes etc fixed

in) around परिणेतु (Pāṇ 8.4.17),

परिणीहन्ति ऽBr .

encompassing 1 I परिवेष्टनम् W --

परिवृत्ति ऽ kir.

1 II परिश्रयणम् katy ऽr, sch - मुरम् L -

विनन्द्यः MBh 7.5923 - वेष्टितम् W - व्यावर्तः

W - व्यावर्तनम् W -- संवेष्टनम् Dhātup

28.53.

the act of encompassing वेष्टनम्

14661

Gr. S2S, Kāv, Kathas, etc what

encompasses वेष्टक mfn w who

encompasses वेष्टक mfn w.

1 II अभ्यान्त chv - दिग्दिक्स्थ MW - व्यावर्तक

† (इका) MW.

encompassing (in a hostile manner)

पर्यायेन् mfn AV.

encompassed ^{adj} 1 I परिगत MBh, R, etc

परीत MBh, kāṇḍ, etc — बलायित kāṇḍ,
chandonm.

1 II आवृत्त Mh, R, Rājāt, Pañcat, etc —

निलीन W — पर्यस्त R, Bhastṛ — समभिसंवृत

MBh — सम्परिवारित † (आ) MBh, R, सम्परिवृत,

सम्परिवृत AV.

encompassed by पारिवीत (instr or

comp) RV, etc — सम्प्रयुज् (comp) सि.

to be encompassed adj १ ॥ वृत्त Pān

3.1.109.

encounter vb 11 संघट् caus संघटयति Naish

प्रतिग्रह, ह्ना ह्नी
प्रतिग्रह, प्रतिग्रहति, प्रतिग्रहते MBh, Ragh -- संयुध

caus संयोधयति MBh.

1 II अभियुज्, अभिगृह्णे (rarely h) -- अभयव.

स्कन्द MBh 4.1549 -- विरुध् caus विरोधयति

(rarely विरोधयते) -- संहन h (instr) RV 7.

56.22.

to encounter (an enemy) सामासद् caus

समासादयति MBh, kār, etc to encounter

(as enemies) सामे, समेति RV, etc to ~~ex~~

encounter (as foes) संया ~~स्~~ संयति MBh,

kār, etc to encounter (as foes) संवृत्,

संवर्तते RV 4.24.4 to encounter (in a

hostile manner) समासद्, समासीदति MBh

to encounter (in a hostile manner)

समायुज्, समायुज्ति, समायुज्के MBh to

encounter (in battle) यत् cl 1 यतते RV,

Br to encounter (rarely 'as friends')

generally 'as enemies' संगत, संगतते

RV, Br, ChUp.

2 I मित् cl 6 (Shātip 28.71.135) मिलति,

मिलते kāv, Kathās, Rājat, etc.

2 II आसद्, आसीदति (Ved also आसदति) A

संसज् ~~pass~~ संसज्यते, संसज्जते MBh, BhP - संसद्

14667

caus संसादयति (acc) Bhp — संक्रम, संक्रामति,

संक्रमते AV, SBh — संघट, संघटते Sindhā —

सम्पत्, सम्पत्ति RV, etc.

to encounter (a friend) समासद् caus

समासादयति MBh, kāv, etc to encow

encounter (as friends) सामे, समेति RV,

etc — संया, संयाति MBh, kāv, etc

to encounter (in a friendly manner)

समासद्, समासीदति MBh.

encounter 1I सामिति † Br, MBh, R.

1II सांनिपातः MBh, kāv, etc.

an army encounter पृतनम् TBr

encounter (esp. with enemies) सम्मर्द

MBh, kāv, etc the encounter of war

chasiots रथसङ्गः RV encounter with

समागमः († आ) († instr with or without

सह gen [rarely] loc or comp | Mn,

MBh, etc — सम्पातः (यु० ऽ आ) (सह MBh,

kāṇ, etc .

hostile encounter 1 II समरः, समरम्

(१ अर्थचरिदि) (यु० ऽ आ) Sāmkh Br, MBh,

etc .

1 II पुतनम् TBr .

hostile encounter विमर्दनम् (विमर्दना)

Prab, BhP — व्यतीकारः Haring, व्यतिकर -

समोहः RV — समीकम् RV, शमीक hostile
encounter with संग्रामः (संग्रामम् siddh)

(instr with and without) समम्, सह,

सार्धम् or comp) AV, etc mutual encounter

of angry persons सम्फेरः Bhar, Dāsar,

Sāh a pugilistic encounter मुञ्चि -

युद्धम् MBh warlike encounter राजाभियोगः w.

encountering ⁿ ११

१ सहायनम् Rājāt, Vet, Sāh, Pratāp—

समापनि † kālid.

१॥

अभ्यागमः L..

encountering (an enemy) संवर्तः MBh

encountering (of enemies) संवत्तनम्

संवत्तना Bālar.

encountering adj १॥ प्रतीय † (आ) MBh,

R, Ragh, etc.

encountered adj 1 I प्रतिसृत Shisr -

गुह्य MBh.

1 II प्रसुज्ञत R, Ragh - प्रसुयात kālid.

anyone encountered in battle

समरातिथि in Hariv encountered

(also as enemies) संस्कृत MBh, Hariv,

etc. ++

2 I मिलित - सङ्गत AV, etc - समागत Mn,

Yājñ, MBh, etc — समेत MBh.

2 II समायुक्त MBh, R, etc.

not encountered अनासादित. ~~to~~

to be encountered 1 I आसादयेतव्य

R, Ragh, आसाद्य.

encourage vb । I उत्साह् caus उत्साहयति

MBh, Kathās — उत्तिज् caus उत्तेजयति

Kathās, Mṛicch, etc.

। II अनुसंस्था caus अनुसंस्थापयति R~~VI~~

— अन्वव् RV 8.7.24 — अभिवृह् caus

MBh 7.2136 — आश्वास् caus आश्वासयति

— उद्घृष् caus उद्घर्षयति MBh, MārkhP

— उपमद्, उपमदति SBh 1.4.2.1 — उपहे

only (Pāṇ 1.3.30) उपह्रयते AitBh 3.20.1,

Ās 2.16.18, (rarely P Kathās, BhP) —

धीरय Nom धीरयति Kathās — परिभाष,

परिभाषते MW — पर्यवस्था caus पर्यवस्था

पर्यवस्थापयति MBh — प्रतिसंस्तम्भ (only

P प्रतिसंस्तम्भ) MWkP — प्रत्यवस्था caus

प्रत्यवस्थापयति Vikh — प्रत्याश्वास caus

प्रत्याश्वासयति R — प्रहृष caus प्रहर्षयति

५ ५ Sāṅkhya, MBh, R, etc — भू caus

भावयति rarely भावयते AtitUp, MBh, etc

— विश्रम्भ caus विश्रम्भयति MBh — विश्र

caus विश्वासयति Kāu, Kathās, Pañcat, etc

— विष्टम्भ, विष्टम्भोति, विष्टम्भानि MBh, BhP

— लाघ caus लाघयति ^R — संस्तम्भ caus

संस्तम्भयति MBh, R, etc — संस्तम्भ,

संस्तम्भोति, संस्तम्भानि MBh, R, etc —

संस्था caus संस्थापयति Kāu, Pañcat —

संगृह् (संग्रह्) संगृह्णाति, संगृहीते (Ved

generally संगृह्णाति, संगृह्णीते) Hit, BhP

— समर्थ, समर्थयते (rarely समर्थयति)

Kathās — समाश्न caus समाश्नासयति

MBh, R, etc — सम्प्रचुद् caus सम्प्रचोदयति

MBh — स्थिरीकृ, स्थिरीकरोति MBh, Pañcat

to encourage by approval उपाव् ,

उपावति RV, AV 1.16.2, SBh 3 to

encourage together समुत्सह caus

समुत्साहयति MBh.

encouraging ७ II आश्वासनम् MBh, R,

Pañcat, Kathās — भयोपशानम् Hirt —

व्यवस्थापनम् R — संस्थापना Māricā —

समाश्वासनम् R, Vibh, Pañcat.

act of encouraging उद्घर्षणम् MBh

encouraging liberality दानसंवननम् R

an encouraging shout हसना RV 9.112.

4.

encouragement ~~II~~ II उत्तेजनम्, उत्तेजना

R, Sāh.

I II उच्छ्वासः W — उपस्ताभः less correctly

~~उपपृथः~~ उपपृथः — सम्प्रहर्षण mfn सम्प्रहर्षणी

Jātakam.

encouragement by counsel ~~most~~

मन्त्रोपपृम्भः W encouragement of

science विद्यानुपालनम् W.

encouraging ~~is~~ adj II उद्दरण R —

उपस्तम्भक Sambhyak, common Br. Ar. Up.

less correctly correctly उपपृम्भ —

शुषाय TS — हृदंसनि (gen) RV.

disposal to encouraging another

आश्वासनशील Malati encouraging

encouraging science विद्यानुपालिन्

mbn W.

encouraged adj II प्रोत्साहित R, Kathās

Prab.

I II आश्वासित Das, BhP, Pancat., etc —

समुद्भूत RV.

to be encouraged I II प्रत्याय mbn Sulh

— संस्तम्भनीय mfn R — स्थिरीकर्तव्य

mfn - Sak.

liable to be encouraged विश्वास्य

mfn MBh having encouraged (~~सिद्ध~~)

(one's self by one's self) संस्तम्भ

आत्मानम्
(आत्मना ~~आत्मनः~~).

to wish to encourage । I उत्सह desire of

the cause (उत्सिहाहयिषत्) Bhatt 9.69.

11. कश्चिद् desid न can विशिष्टासयिषते

Bhatt.

so as to eneroach I I

अतिमरम् Ait Bz — व्यतिमरम्

Āśv Śz.

encumbrance । II અંગુલિય: .

(Y)

encyclopaedia

अमिलक्षितार्थचिन्तामणि

(N. of a work by सोमेश्वर देव).

अमिलक्षित

